

DOMOLJUB

Izhaja vsak četrtek. Cena mu je 3 K na leto. (Za Nemčijo 4 K, za Ameriko in druge tuje države 6 K). — Posamezne številke se prodajajo po 10 vinarjev.

S prilogama:
„Naš kmečki dom“ in „Naša gospodinja“.

Spisi in dopisi se pošiljajo: Uredništvu „Domoljuba“, Ljubljana, Kopitarjeva ulica. Naročnina, reklamacije in inserati pa: Upravištvu „Domoljuba“, Ljubljana, Kopitarjeva ulica.

Štev. 45.

V Ljubljani, dne 6. novembra 1913.

Leto XXVI.

Nekaj vprašanj.

Dobro pet let je delovala v dežel-nem zboru Slov. Ljudska Stranka kot večina. Načelo, ki se ga je držala, je povedano v njenem imenu; ljudska je. Zato je dosledno v teh rečeh skrbela, da pride ljudstvo do besede in da se uniči, ali vsaj kolikor je mogoče, znatno omeje razne predpravice veleposestnikov in premožnejših meščanov. Zdaj stopa pred ljudstvo ob volitvah in ni se čuditi, da plapola njena zastava zmagonosno, in da je zavednost in pogum njenih čet vsak dan večji.

Najboljši naši somišljeniki niso pred petimi leti niti slutili, da se bo dalo v tem kratkem času toliko narediti. Zato pa zdaj ponosno in samozavestno stopajo v boj proti liberalcem in z dokazanimi uspehi v rokah pode pred seboj lažljivo in nesramno bando, ki išče skrivališča pred njimi v umazanih luknjah liberalnega časopisja. Naj tukaj javno hinavskim liberalcem zastavimo nekaj vprašanj z zahtevo, naj tudi javno odgovore na nje. Že naprej sicer vemo, da zastoj pričakujemo drugega odgovora nego dolgočasnega zmerjanja po časopisih. Toda pri volitvah vendar ne gre za to, kdo zna bolj lagati, psovati in obrčkovati, marveč ljudje volilci volijo pač take može, kateri naj delajo v njihov blagor in se vprašujejo, katera stranka je pridnejša in požrtvovalnejša za ljudski blagor.

Torej liberalci odgovorite!

Ali ni Slov. Ljudska Stranka s težkim bojem izvojevala volilno pravico na najširši podlagi našemu ljudstvu? Ali ni dobilo nad 50.000 mladeničev in mož, ki pred letom 1908 niso imeli volilne pravice, po novem volilnem redu pravico, da si morejo izbrati svoje za-

stopnike za deželni zbor? Nad 50.000 volilcev se ima zahvaliti Slov. Ljudski Stranki za volilno pravico.

Ali ni vsled nove volilne pravice slovensko ljudstvo prišlo do besede v deželni zbornici?

Ali se še spominjate sramotnih časov, ko so slovenski liberalci v zvezi z Nemci tlačili in teptali pravice slovenskega ljudstva v deželnem zboru? Sedaj je taki zvezi za vedno odklenkalo. Na slovenski zemlji naše dežele gospodari slovensko ljudstvo.

Ali ni po novem občinskem volilnem redu Slov. Ljudska Stranka dala v naših občinah ljudstvu, ki občine vzdržuje, moč v roke?

Kdo je odpravil viriliste in častnim občanom vzel pravico voliti v prvem razredu? Kdo je izpeljal, da v prvem razredu odločujejo res samo tisti, kateri plačujejo največ občinskih doklad? Kdo je dal delavcem volilno pravico v občine? Kdo je določil, da bodi volilna pravica tajna, da se torej gospodarsko odvisnim volilcem ni treba bati voliti po svojem prepričanju? Kdo je odpravil krivico, po kateri je prejšnje čase v prvem razredu odločevala večina, ki za občino marsikje ni plačevala nobenih doklad? Kdo je uredil, da je sedaj obstrukcija manjšine pri volitvi župana in svetovalec nemogoča? Urejene občine, v katerih odločujejo možje, ki imajo res za seboj večine ljudstva so sedaj del Slov. Ljudske Stranke.

Kdo je preuredil cestne odbore? Kdo je odpravil posebne zastopnike veleposestva in predpravico, po kateri je imel največji davkoplačevalec pravico sam ali po zastopniku biti član cestnega odbora? Ali mi dr. Tavčar l. 1910. v deželnem odboru o novem cestnem

zakonu rekel, da je prava nesreča za deželo, da obsega veliko nevarnost, ki bode davila in drla predvsem našega kmeta? Ali ni dr. Triller 12. oktobra 1910. ravnotam rekel, da z novim občinskim zakonom večina strelja v živo telo naprednega meščana in tržana? Cestni odbori bodo v kratkem po celi deželi konstituirani. Ljudska večina bo skrbela v njih ne za to, da bi posamezni bogateli, da bi se liberalcem dajale velike nagrade, da bi se jim bogato plačeval gramoz, marveč za to, kar je edino namen novega cestnega zakona, da se bodo popravile in uredile vse ceste v naši deželi. Kdo je dal ljudstvu besedo v krajnih in okrajnih šolskih svetih in v deželnem šolskem svetu? Prej je imelo ljudstvo samo pravico plačevati in molčati, glede na šolo so odločevali drugi. Zdaj je to minulo. O šoli ima govoriti tisti, kateri plačuje in ki pošilja vanjo svoje otroke.

In kočno vprašujemo: Ali ni Slovenska Ljudska Stranka z novim lovskim zakonom dala ljudstvu pravico, da se varuje nasproti divjačini na svoji lastni zemlji? Kdo se je ustavljal temu, da ne bi kmet postal na svojem zemljišču večjega pomena, kakor lovec in njegova divjačina? Tudi glede na lov je moč sedaj dana predvsem občinskim odborom, to se pravi ljudstvu. Ali je mogoče našemu ljudstvu pozabiti, da so liberalci s hrupno obstrukcijo hoteli preprečiti lovski zakon?

Naše ljudstvo to ve. Pozna svoje prijatelje in svoje sovražnike. Prav nobenega dvoma ni, da bo to ljudstvo tudi pri bodočih volitvah v deželni zbor jasno pokazalo, da je zanj edino pravi prostor v Slovenski Ljudski Stranki.

Volilni boj.

LIBERALCI IN NAŠ KMET.

Liberalni agitatorji so se že vrgli na deželo, bolje rečeno, vrgli so nekaj papirja med naše kmete, na katerem nekaj čenčajo o svoji ljubezni do kmeta. To so še zmeraj delali pred vsakimi volitvami in čudno bi bilo, ako bi liberalni škorci to pesem letos pred volitvami naenkrat pozabili.

Tisti kmet pa, ki ima vsaj eno zrno soli v glavi, predobro pozna lisičjo naravo liberalne stranke. Liberalna stranka išče kmeta samo zato, da bi se sama ogrela ob kmetovi strani, ker so jo povsod ven vrgli. Naša politična zgodovina nas pa uči, da so bili liberalci največji sovražniki našega kmeta, da so bili skoro proti vsaki postavi v prid kmečkemu ljudstvu in še sedaj zmeraj renčijo za vsak groš, ki ga naša stranka vrže v povzdigo kmečkega gospodarstva.

Dokler so slovenski liberalci sedeli na stolah v deželni dvorcu, se je gojilo našemu kmetu približno tako, kakor sv. Alešu, ki je moral spati pod stopnjicami. Šele naša stranka je prevzela bogato pokrite mize, ob katerih so se gleštali kranjski liberalci in magnatje, poklicala kmeta izpod stopnjice in ga pritegnila k deželni mizi.

Liberalci niso našega kmeta ne samo nikdar ljubili in zanj ničesar storili, ampak so iz njega še norce brili in mu povsod nagajali in k tlom tiščali, kakor so le mogli.

Zasmehovalci kmeta.

Slovenski liberalci govore o našem kmetu kakor o največjem divjaku in tepcu, dasi je priznано, da je naš kmet eden najbolj naprednih v Avstriji.

Sicer pa čujmo liberalce same:

Dr. Tavčar je dejal na shodu v Kostanjevici l. 1902., da je kmet »farovška cunj in polbaba«. »Narod« je pisal, da so kmečki volilci »popolni analfabetje, ki ne vidijo dalje kakor v sklede«. Da so »mase našega naroda zatelebane in zabite«, da so »klerikalni občinski možje kmetje z najbolj neumnimi obrazi«, da so »kmetje zabiti kakor zamorec iz srednje Afrike«, da je »kmet potuhnjeneč, pasje narave«. Dr. Tavčar je dejal na shodu v Črnomlju leta 1901., da je »naše kmetstvo ljudstvo ostalo surovo, nevedno in za vsak napredek nesposobno«, in da so kmetje »nečedna druhal, ki je prilezla iz farovških hlevov in svinjakov«.

Tako nesramni znajo biti samo liberalci. Najprej slovenskega kmeta opsujejo kakor psa, potem pa pridejo in hočejo, da bi jih povrh tega še volil. Preneurano!

Proti gospodarski povzdigi kmeta.

Še nekaj. Pred kakimi dvajsetimi leti so bile gospodarske razmere našega kmeta silno žalostne in slabe. Slaba strokovna izobrazba kmeta, pomanjkanje zmisla za varstvo kmečkih koristi od strani države, nedostatne prometne

zveze, veliki dolгови, visoke obresti in druge okolščine so spravile kmečki sata na rob propada. Boben je pel dan za dnem in število prisilno prodanih kmečkih posestev je raslo od leta do leta.

Protj temu zlu, ki je grozilo pri nas upropastiti kmečki stan, je bilo treba nekaj storiti. Zlasti pa proti oderuštju. Dokler je bil primoran kmet iskati posojilo proti velikanskim obrestim pri oderuhih, je bilo jasno, da se ne bo izkopal iz te gospodarske miserieje.

Katoliško misleči možje, politiki in narodni gospodarji, ki so uvideli to nevarnost, so začeli misliti, kako bi kmetu pomagali. Začeli so z združništvom. Osnovali so posojilnice, hranilnice in druge denarne zavode, gospodarske, stanovske in produktivne zadruge in tako pomagali kmetu zopet na vrh. Združništvo je postalo pri nas eden prvih gospodarskih faktorjev. Zadruge so kmeta rešile. Združno gibanje je prineslo med nas čisto nove čase in novo življenje. Ljudje so se začeli zanimati za važna gospodarska vprašanja, spoznavati pomen samopomoči, izobrazbe in politike za kmečki stan. Da ni med nas pravi čas prišlo združništvo, bi bil danes naš kmet na tleh, kakor je n. pr. hrvaški in pa poljski.

Tudi tu je igral slovenski liberalizem neizrečeno grdo in ostudno vlogo. Karkoli so mogli, vse so storili, da bi kmečko združništvo uničili. Zadruge so napadali, njih voditelje ovajali sodiščem, klicali proti njim oblasti na pomoč, izpodkopavali kredit zadrug z lažmi, obrekovanji. Spletkarili so povsod in na vse strani, da bi vzeli kmetu vero in zaupanje v združništvo in s tem celo gibanje zadušili.

Samo nekaj spominov iz te dobe. Ker je država l. 1912. odkazala nekaterim zadrugam nekaj podpore, je pisal »Narod« da je to »škandal vseh škandalov«. Namen posojilnic in gospodarskih zadrug je »sleparjenje«.

Leta 1903. je dr. Tavčar interpeliral v državnem zboru na Dunaju vlado zaradi podpor zadrugam na Kranjskem. Rekel je, »da podpira poljedelsko ministrstvo s tem očitno goljufijo« in je pozval vlado, »naj zadruge zatira«.

Gospodarska organizacija je »kamilični čaj za slovenskega kmeta, ki ga je spravil na smrtno posteljo«.

»Čim prej gospodarska organizacija pogine, tem koristneje za kmeta in za vso deželo; čim prej propade, tem manjša bo škoda«.

Ker je pa združno gibanje kljub vsem nasprotstvom le vedno bolj raslo, so se zagnali še z večjo silo vanje. Zaso še bolj lagati.

»Katoliška organizacija je kolosalen švindal, je gnila do kosti.«

»Gospodarska organizacija je v velikem slogu organizirano sleparstvo.«

Dr. Tavčar je dejal na shodu v Poljanah, »da naš kmet od gospodarske organizacije crka«.

»Klerikalna organizacija je skoziškoz gnila in goljufiva in mora slej ali

prej vzeti žalosten konec. Čim prej se to zgodi, tem manjša bo nesreča.«

»Klerikalna gospodarska organizacija se je izkazala kot pravo prokletstvo za slovenski narod.«

Naš kmečki narod je te »zasluge« slovenskega liberalizma znal tudi primerno ceniti in je stranki, ki se je toliko trudila za odvritev te velike nesreče od našega naroda, ta trud tudi primerno »poplašal«.

Kranjski kmetje! Ta stranka, ki vas je tako zasramovala in si toliko prizadajala, da bi vas zopet potpisnila v roke kranjskim oderuhom, zopet sili med vas. Gorje kmetu, ako bi prišla zopet na vrh! Zato pa vsi kakor en mož prihodnji mesec na volišče, da jej bo enkrat za vselej pregnano upanje, da bi na deželi sploh še kdaj kaj iskati imela!

KJE SO SLEPARJI.

Ljubljanski liberalni listi se venomer zadirajo »Slovensko Ljudsko Stranko in so celo tako nesramni, da psujejo naše poslance za ljudske sleparje. Ampak na svetu je že tako, da se skoraj vsaka reč maščuje in tako se je tudi ta maščevala.

Dočim ne morejo našim ljudem spričati niti enega krivičnega vinarja, so pa te dni odkrili na ljubljanskem magistratu velikansk nered v ubožnem zakladu. Deželni uradniki, ki so pregledali knjige ubožnega zaklada, so našli sledeče:

Ubožni zaklad ni dobil 15.000 kron, ki bi morale biti na razpolago ubožcem. Ni jih! Glavne knjige ubožnega zaklada so popravljene in radirane, zato da ne morejo deželni uradniki priti do jasnega. Takoj, ko so stopili deželni uradniki na magistrat, so naenkrat založili 3475 kron raznih gostilniških in sodniških glob. Kje je pa bil ta denar prej?

Podpora so uživali hišni posestniki, liberalni agitatorji, izseljevalni agentje, reveži in ljubljanski ubožci so pa stradali in zmrzovali. Revni, stari, bolehní starčki se pehajo po ljubljanskih ulicah in prezebajo, liberalni agitatorji pa so dobivali denar ubožcev.

Po volitvah l. 1912. je bilo izdano kar naenkrat 20.247 kron za reveže, dočim se je prejšnja leta v tem času izdalo komaj 9—12 tisoč kron. Poleg vsega tega ni najti pravih, pravilno izpolnjenih pobotnic. Pač pa je v ubožnem zakladu najti cele kupe listkov, na katerih je zapisano, da je ta in oni dobil 40 ali 50 kron podpore. Teh ljudi, ki so zapisani, pa ni najti v zgluševalnih uradih.

Tako je liberalno delo usmiljenja. In taki ljudje, da bi kaj storili za naše ljudstvo? Največjim revežem na svetu odjedajo uboge krajcerje! Proč z liberalci na celi črti!

VOLILNI SHODI.

Deželnozbornski kandidat dekan Lavrenčič v Mengšu. Mengeš, 1. nov. 1913. Gospod dekan Lavrenčič iz Kamnika priredi v nedeljo, dne 9. novembra pri nas dva volilna shoda za bodoče deželnozbornske volitve, in sicer enega v Trzinu po prvi sv. maši v šoli, drugega pa isti dan po

poldne po krščanskem nauku v Društvenem Domu v Mengšu. Volilci iz Mengša, Loke, Trzina, Rodice, Jarš, udeležite se ga v obilnem številu! Gosp. dekan bo dal važna pojasnila za volitve in povedal še veliko drugega zanimivega.

Volilni shod v Kropi. Iz Kropi. Na praznik Vseh svetnikov smo imeli političen shod. Poročat sta prišla vitez Pogáčnik in župnik Piber. Oba govornika sta podala jasno sliko o delovanju Slovenske Ljudske Stranke tako v državnem kakor v deželnem zboru ter se posebno ozirala na krajevne razmere. Z zanimanjem so ju poslušali v obilnem številu zbrani zborovalci ter jima hvaležno ploskali, ko sta poudarjala, koliko se je storilo za domačo obrt. In res, kje bi bila danes Kropa, ko bi ji ne bila Slovenska Ljudska Stranka s svojimi denarnimi zavodi priskočila na pomoč! Zato bodo Kroparji z veseljem sledili klicu domačega gospoda župnika, ki jih je ob sklepu shoda pozival, naj z glasovnicami pokažejo zvestobo do Slovenske Ljudske Stranke ter volijo oba dosedanja poslanca.

Volilni shod dr. Zajca v Šentjanžu. Iz Šentjanža: V nedeljo 26. oktobra je bil pri nas volilni shod. Poročal je naš vrli poslanec dr. Zajec. Na shodu pokazal je v pravi luči vse liberalne laži. Ne bi človek mislil, da je kranjski liberalček tako nesramen, tako podel. Šentjanjskih liberalcev ni bilo, dasiravno so bili navjudneje povabljeni. Po liberalnih »pajzelnih« zabavljati je lahko, lahko je tudi nalagati može, ki nosijo mesto hlač »batiranke«, a lagati vpričo zavednih mož, lagati vpričo poslanca S. L. S., to pa ne gre. Kajne, liberalni lažnjivi kljukci? Šentjanžčani, ali bodele vendar enkrat izprevideli, kako so vas »za nos vlekli« razni Brceti, Majcelni, Kosi itd. in obrnili liberalnim lažnjivcem hrbet ter jih zapodili med staro »šaro«?

Shod v Rovtahn. Minolo soboto je poročal v Rovtahn nad Logatcem bivši deželni poslanec dr. I. Žitnik, ki je pojasnil deželno gospodarstvo in zavračal nesnovane trditve političnih nasprotnikov. Shod je bil mnogoštevilno obiskan.

Volilni shod v Vipavi. V nedeljo 26. m. m. se je vršil v Vipavi krasno uspel shod S. L. S. Od vseh strani so prišli zavedni volilci poslušat svoje poslanca, tako, da se je nabralo čez 500 udeležencev. Ker je bila dvorana v »Tabru« premajhna, se je vršil shod na prostem. Otvoril ga je g. dekan Lavrič, ki je poudarjal velik pomen tega dneva ter predlagal za predsednika g. Habeta iz Goč, ki je kot tak tudi pozdravil navzoče ter dal besedo poslancu dr. Peganu. Ta je pokazal onemoglost liberalnih kolovodij v deželnem zboru, dokazal pa z neovrgljivimi dejstvi delovanje poslancev S. L. S. v zadnjem zasedanju. Živahno pritrjevanje in večkratni medklici ogorčenja nad puhlimi frazami liberalcev in njihovem »delu za kmeta« so kazali, kako da govori poslanec iz srca vseh navzočih. Enoglasno bila je koncem enournega govora sprejeta njegova kandidatura za splošno kurijo. — Že prej pa je bila istotako soglasno sprejeta kandidatura poslanca Mirkota Perhavca, ki je v kratkih besedah naslikal svoje delovanje za vipav-

sko dolino. Burno pozdravljen nastopi potem drž. poslanec dr. Žitnik, ki dokaže s številkami zapravljenost liberalcev ob času njihove nadvlade in sedanje delo za kmeta. Priporočil je obe kandidaturi g. Perhavca in dr. Peganu in zagotovil volilce, da bodo poslanci S. L. S. tudi naprej delali vestno vsak na svojem mestu. Precej v noč že zaključil je g. predsednik z zahvalo in zaupnico poslancem S. L. S. tako prelepo uspeli shod. Shod, ki se je vršil v najlepšem redu in vpričo najzavednejših mož, odprl je pa še peščici vipavskih liberalcev oči, da tu niso več tla zanje.

Volilni shod v Senožečah. Občni zbor Kmečke zveze za sodna okraja Postojna in Senožeče bo v nedeljo 9. novembra v Št. Petru ob 3. uri popoldne v posojilničnih prostorih. Poročala bosta dr. Pegan o deželnem zboru in dr. Žitnik o državnem zboru. K obilni udeležbi so vabljeni člani Kmečke zveze in vsi drugi volilci! — Odbor Kmečke zveze ima ob 1. uri istega dne in na istem prostoru odborovo sejo, katere naj se udeleže vsi odborniki!

Liberalci v Idriji. Idrija. Na nedeljskem shodu dne 26. m. m., ki ga je bil sklical naš dični bivši dež. poslanec E. Gangl, je pojasnjeval svoje delo v deželnem zboru. Mislili smo, da bo naštel kar cel kup dobrot za nas, idrijske delavce, a smo zaman čakali do konca. Kar se spominjamo njegovega dela, ki smo ga zasledovali v deželnem zboru, je samo to, da je zmerjal v »Učiteljskem Tovarišu« naše delavne poslance z lumpi itd., ki mu jih tudi v nedeljo ni manjkalo.

Volilni shod v Naklem. Iz Naklega. Dne 26. oktobra je bil pri nas volilni shod, na katerem so govorili poslanca Jarc in Demšar ter prof. Marinko iz Kranja. Slišali smo, koliko je S. L. S. v deželnem in državnem zboru delala, medtem ko je liberalna delo samo ovirala z zabavljanjem in kričanjem proti farjem. Posledice takega dela bo čutila liberalna stranka pri prihodnjih volitvah, kjer bo še bolj pritisnjena ob zid, kakor je že dosedaj bila. Udeleženci shoda so izrekli S. L. S. popolno zaupanje in zagotovili, da sme računati v naši fari na vse glasove. — Dne 16. novembra bo volilni shod v Dupljah dopoldne ob 9. uri.

V Kranju bo v ponedeljek 10. t. m. ob 1. uri popoldne v Ljudskem Domu velik volilni shod. Govorili bodo: dr. Korošec iz Maribora in kandidatje S. L. S. Može, prihitite v obilnem številu.

Volilni shodi v novomeški okolici bodo v nedeljo 9. novembra: po rani maši v Toplicah, ob 11. dopoldne v Valti vasi in popoldne ob 3. uri v Prečni. Može, pridite!

Velik napredek kranjskega prebivalstva.

L. 1890. je bilo na Kranjskem 188.990 ljudi (49'31 %), ki so znali brati in pisati; samo brati jih je znalo 59.309 (16'56 %); niti brati niti pisati pa jih ni znalo 124.740 (34'36 %).

Leta 1900 jih je bilo večjih branja in pisanja 225.340 (68'63 %), samo branja 39.309 (10'56 %), analfabetov, takih, ki ne

znajo ne brati, ne pisati, pa 77.441 (20'81 %).

Leta 1910. so pa našli sledeče: 309.225 (81'67 %) jih zna brati in pisati, samo brati jih zna 23.239 (6'14 %), analfabetov pa je 46.168 (12'19 %).

Otroci pod 10 let se sploh ne vpoštevajo v teh številkah.

Ta izkaz priča, da omika na Kranjskem silno napreduje. V 20 letih je padlo število analfabetov od 124.740 na 46.168, od 34'36 % na 12'19 %. Število branja in pisanja večjih pa je poskočilo od 188.990 na 309.225, od 49'31 % na 81'67 %.

Kranjska dežela je sploh na jugu najbolj omikana dežela, ako izvzamemo mesto Trst. Tukaj je bilo namreč leta 1910. večjih branja in pisanja 90'42 % prebivalstva, analfabetov pa 8'52 %; ostale dežele so daleč, daleč za nami, zlasti pa Dalmacija.

Na Goriskem jih bere in piše 81'24 %, samo bere 3'25 %, analfabetov je pa 15'51 %.

V Istri jih bere in piše 58'88 %, samo bere 1'30 %, analfabetov je 39'82 %.

V Dalmaciji jih bere in piše 36'50 %, samo bere 0'68 %, analfabetov je 62'82 %.

Najmanj analfabetov v alpskih deželah ima Vorarlberška, 0'81 %, potem Gornja Avstrija 1'72 %, Tirolska 2'38 %, Štajerska 7'92 %, Kranjska 12'19 %, Koroška 12'29 %. Koroška je za 100.000 prebivalcev manjša od Kranjske, izda 1 milijon več denarja za šolstvo na leto kakor Kranjci, pa je kljub temu za nami.

Izmed mest ima mesto Ljubljana skoraj najmanj analfabetov in je v tem oziru eno najbolj naprednih mest. Solnograd ima 0'88 % analfabetov, Dunaj 2'04 %, Gradec 2'95 %, Ljubljana 3'81 %, Celje 4'47 %, Maribor 4'96 %, Celovec celo 5'74 %, Gorica 6'53 %, Trst z okolico 8'52 %, Pulj 15'11 %, Zader 20'04 % in Rovinj 27'51 % prebivalstva.

Nov način družinskega življenja.

Mnogo je ljudi, ki so primorani obedovati po velikih skupnih obednicah, v gostilnah in restavracijah. Hrana po takih prostorih ni slaba, ali draga je in pa veliko se potroši za pijačo. Drugim zopet ne ugaja prevelika množica gostov, neprijetno zaduhlo ozračje in šum po gostilnah. Tiste družine, ki imajo lastno kuhinjo, pa tožijo, da je prehranjevanje v družini siino drago. Treba je polno kuhinjske šare, kleti, kuhinje, jedilne shrambe, sobe za kuharico, dekle itd. Vse to napravlja stanovanja in hrano zelo drago.

Zato so začeli zadnje čase zidati hiše z eno samo kuhinjo, v kateri se kuha za vse stranke, ki stanujejo v hiši. V taki hiši so večja in manjša stanovanja za družine, ki so vsako zase popolnoma ločena. Stanovanja obstoje zgolj iz praznih sob; kuhinjski prostori, prostor za služkinjo in kopalnica odpadejo. Ostane samo dosedanja jedilna shramba. Iz skupne kuhinje se dviga hrana na dvigalu naravnost v posamezna stanovanja. Po isti poti se pošlje

nazaj v kuhinjo umazana posoda. V vsakem nadstropju je za stranke na razpolago ena kopalna soba. Poleg skupne kuhinje je jedilnica za tiste, ki raje v družbi obedujejo. Tako skupno gospodinjstvo zelo zniža stroške. Ako je v hiši 20 stanovanj, odpade 19 kuhinj, 10 sob za posle, 17 kopalnic, 19 štedilnikov. Namesto dvajset služkinj jih zadostuje 5. Veliko se prihrani na kurjavi. So pa še ugodnosti: Družinski oče lahko natančno proračuna svoje izdatke; žena, ki je zaposlena izven doma, je rešena vsake skrbi za gospodinjstvo. Vdove in penzionisti, katerih žene si tudi žele pokoja, najdejo tu prijeten dom. Hrana je dobra, domača. Vsak lahko obeduje, kadar mu je ljubo; jedila si na jedilnem listku izbere prejšnji dan. Ako katera gospodinja želi, lahko pospravlja svoje stanovanje sama. Drugače se kuha, pere in snaži za vse skupaj. Ni dvoma, da bi tako skupno gospodinjstvo bilo dokaj ceneje, nego dose-danji način in bi mnogim družinam in posameznikom v mestih jako prav prišlo. Ustanovitelj tega načrta je bivši šolski ravnatelj Oto Fik v Kodanju na Danskem, ki je ondi že leta 1908. ustanovil tako vzorno hišo za 25 družin. V Berlinu se je ustanovila posebna družba za zgradbo takih hiš; 1. aprila je že otvorila 6 hiš, 1. oktobra letos pa še 6. Enako podjetje snujejo v Gradcu.

Vodovod za Gorje, Bled in okolico.

Delo tako zaželjenega blejskega vodovoda pri ugodnem vremenu pridno napreduje; doslej je položenih vseh cevi že nad 7 km, in sicer 2 km (glavnih 200 mm cevi) v Radovini. Nadalje od glavnega reservoirja v Sp. Gorjah do Bleda; nad 1000 m jarek za cevi pa je izkopen do srede vasi Grada. To delo je težavno, ker je treba razstreljevati skoro povsod trdo skalo.

Na Bledu samem je položenih 600 m cevi mimo pošte in hotela Steidl, na Rečici pa od hotela Mangart do postaje nad 15 km.

Tudi se je na Bledu že pričelo s polaganjem 125 mm cevi od vasi Grad mimo Parkhotela na Stražo.

Glavni reservoir 92 m nad jezerom, ki bo oskrboval s pitno vodo Bled, je že dograjen, manjka mu le še fasada. Isti ima dve vodni celici, kojih vsaka drži po 100 m³ vode. Jako lepo je situiran tik okrajne ceste nad vasjo Sp. Gorje. Ko bo dovršena še fasada, bo omenjeni reservoir ne samo iz tehničnega in praktičnega stališča služil svojemu namenu, temveč bo tudi v krasoto celi prirodi.

Ako bo letos še ugodno vreme, bode reservoir zvezan z zajetjem studenca v najbližjem času, ker delo pridno napreduje.

V tem slučaju bo že s p o m l a d i na Bledu na nekaterih točkah vodovod gotovo funkcioniral, v sezoni pa brezdvomno.

Priznati moramo, da se je v kratki dobi treh mesecev neverjetno veliko dela izvršilo.

Odkritje studenca je dovršeno. Prihodnji teden se prične delo za zajetje stu-

denca. Naprava bo vsa betonirana in lično izvršena z zunanjim lepim dohodom do studenca, tako, da bo vsakemu dana prilika in možnost uveriti se o brezhibnem zajetju studenčnice.

Kakor povsod in pri vsakem važnem delu, tako tudi pri nas ne manjka dvomljivcev in modrijanov iz bližnje in daljne okolice, ki v svoji bodisi nevednosti, živi fantaziji, največkrat pa hudobiji izražajo pomisleke o pristnosti studenca, zamenjaje istega s potokom Radovina. Za veččake in druge pošteno misleče ljudi so taki dvomi in pomisleki popolnoma brezpomembni. Studenčnica je bila celo leto pod strogo kontrolo, v najhujšem dežju in največjih naliivih je ista čista kot kristal, dočim je voda bližnjega potoka Radovina kalna po cele tedne. To je vendar jasen in neutajljiv dokaz, da studenčnica izvira izpod hriba in ni v nobeni zvezi z Radovno, v katero se izliva pravokotno s tako močjo, da se ob času, ko je ista vsled naliivov kalna, daleč v potoku pozna bistra, neizkaljena studenčnica. Ako se nahaja še kak neveren Tomaž, povabimo ga prav prijazno, naj pride k studencu Zmrzlek in naj si ogleda situacijo studenca na lastne oči, da se prepriča, kako neutemeljeno in hudobno je vse drugo govoričenje takih modrijanov, ki imajo le namen, zaupanje ljudstva izpodkopavati.

Studenčnica je izborna, saj ima vse najboljše lastnosti najboljše pitne vode, posebnost pa bo njena svežost v poletnem času, ima namreč 5° R.

Ta vodovod bo pravi blagoslov za Bled in okolico.

J. Piber.

Zračni letalci, katoličani.

Naše bralce bo gotovo veselilo, ako jim povemo, da je med zračnimi letalci veliko zelo vernih katoličanov.

V Afriki se je pred kratkim zgodilo, da se je neki vojaški letalec smrtno ponesrečil in padel z letala na zemljo. Njegov tovariš je hitro zletel z mašino v daleč, daleč oddaljeno misijonsko postajo, kjer je dobil nekega misijonarja in ga po zraku prepeljal k umirajočemu tovarišu, da ga je previdel s svetimi zakramenti.

Mladi francoski letalec Brindejonc, ki je prvi preletel pot iz Pariza čez Nemčijo v Varšavo in Peterburg na Ruskem, je prošil versalskega škofa Gibijerja, da mu je letalni stroj blagoslovil. »Bog vé,« je rekel škof, »morda pride kmalu čas, da se bomo kot misijonarji tudi mi vozili v zračnih letalih in oznanjevali nevernikom evangelij Kristusov.«

Eden najboljših poznavalcev letala, Santos-Dumont, je jako veren mož. Kadar zleti v zrak, ima vedno pri sebi medaljico sv. Benedikta.

Latam, ki je poskusil prepluti morski kanal med Francosko in Anglijo, pa pri tem v vodo padel, je bil jako iskren in prepričan katoličan.

Bleriot, ki je prvi napravil pot s Francoskega na Angleško v zraku nad morjem, gre vedno k maši in večkrat tudi k spo-

vedi in sv. obhajilu. Vsa njegova letala nosijo podobo Matere božje.

Vojaški poročnik Beaumont, ki je padel visoko doli z neba na zemljo in našel pri tem smrt, je bil fant žive vere. »Veš kaj,« je rekel svojemu tovarišu, nekemu stotniku, »če bom kdaj padel, ne pozabi mi poklicati takoj duhovnika, da bom umrl kot kristjan.«

Tudi poročnik Bangué, ki je izgubil s svojim letalom v neskončnih prostorih vesoljstva — najbrže je padel kje v morje — se je 1. 1912. meseca februarja pred več tisoč gledalci javno prekrižal, predno se je vzdignil v zrak.

Letos 18. junija so imeli evropski letalci veliko zračno tekmo v Parizu. Večidel so bili vsi letalci pri sv. maši, ki se je brala na posebno odredbo pariškega kardinala. Veliko njih je pa bilo tudi pri sv. obhajilu v krasni cerkvi Matere božje Notre-Dame. Eden izmed teh mož je padel na isti dan iz zrakoplova in našel smrt.

Tudi med nemškimi letalci se dobe moške, ki nekaj na vero drže. Jako mično dogodbico pripovedujejo o stotniku Pavlu Rhemann, ki se je ubil dne 14. maja, ko je padel na zemljo. Ta je pisal svoji sestri, redovnici v nekem samostanu, pred svojo smrtjo, sledeče pismo: »Daleč gori v zračnih višavah, v neskončno mirnih urah, kjer ni več nobenega življenja, kjer vse tako skrivnostno mirno, se včasih človeku zgodi, da mu postane dolgčas. V takih urah mi pride večkrat na misel petje. Posebno rad pojem pesem sv. Jurija, ki doni tja v bučeče viharje.«

Listek

V deveti deželi.

Iz angleščine po Rider Haggardu prevel I. M. (Dalje.)

»Odgovori, Makumazan,« — dogovorili smo se, da se kličemo med Zuvenci s svojimi zuluškimi imeni — je rekla ter dražestno zmignila s svojimi slonokoščenimi ramami. »Ne vem kaj. Kaj pa more uboga ženska storiti, če ima snubec tridesettisoč mečev, s katerimi podpre svojo ljubezen?« A izpod dolgih očesnih vejic je zrla mej tem na Vojnoviča.

Takoj nato smo vstali od mize in smo hoteli iti v drugo sobo.

»Borovski, eno besedo, hitro,« mi je dejal Vojnovič. »Poslušaj. Niti besede še nisem zinil o tem, vendar sem prepričan, da si to že uganil: Jaz ljubim Nilepto. Kaj mi je storiti?«

Na srečo sem bil to reč že nekaj preišljeval in tako sem mogel dati odgovor ki se mi je zdel najpametnejši.

»Govoriti moraš še ta večer z Nilepto,« sem rekel. »Zdaj je tvoja ura, zdaj ali nikdar. Poslušaj. V vzprejemni sobi se ji približaj ter ji zašepetaj, naj te opolnoči počaka pri Rademasovem kipu koncem velike dvorane. Jaz pa bom stal na straži za te. Zdaj ali nikdar. Vojnovič.«

Odšli smo v drugo sobo. Nilepta je nekam ctožnega obraza sedela tam. Nekoliko dalje od nje je sedela Soraja in se bolj tiho razgovarjala s Tomičem.

Cas je potekal in potekal, tako da se je približala ura, ob kateri sta kraljici ponavadi odšli k počitku. Doslej Vojnovič ni našel ugodne prilike, da bi ji neslišno povedal nekaj besedi; s ploh moram reči, dasi smo prav pogosto bili v družbi kraljevih sester, vseeno ni bilo lahko videti jih same. Napenjal sem možgane in naпослед mi šine neka misel v glavo.

»Ali bi ne bila kraljica tako dobra,« sem rekel Soraji in se ji priklonil, »ter zapela svojim služabnikom kako pesem? Srca so nam danes prav težka; zapoj nam, kraljica noči,« — s tem imenom Zuvendci prav radi nazivljejo Sorajo.

»Moje pesmi, Makumazan, niso take, da bi olajševale težka srca, vseeno pa rada zapojem, ako ti je drago,« je odgovorila. Nato je vstala stopila k neki mizi, na kateri je ležalo glasbeno orodje, ki je bilo precej podobno citram, ter zabrenkala.

Nato pa je z zvonkim, milo donečim glasom zapela tako nežno, in vendar tak otožno pesem, da nam je v resnici kar kri zastajala po žilah.

Pero mi je preslabo, da bi mogel vsaj količkaj primerno popisati to njeno petje.

»Zdaj, Vojnovič, zdaj« sem zašepetal, ko je pričela drugo kitico.

»Nilepta,« je rekel, »moji živci so bili tako napeti, da sem mogel slišati vsako še tako tiho besedo, dasi sem se bil obrnil v stran — Nilepta, govoriti moram še to noč s teboj, pri svojem življenju moram. Ne odreci, prosim te.«

»Kako mi je mogoče govoriti s teboj?« je odgovorila. »Kraljice niso kakor drugi ljudje. Obdana in čuvana sem na vseh straneh, pri vsakem koraku.«

»Poslušaj me, Nilepta, takole naredimo. O polnoči bom pri Rademasovem kipu v veliki dvorani. Stražno geslo mi je znano, tako pridem lahko tja. Makumazan bo stal na straži, z njim pa Zulu. O pridí, kraljica, ne odreci mi!«

»Ne spodobí se,« je zamrmrala, »in jutri — —«

Prav tedaj je zadonela pesem v poslednjih glasovih in Soraja se je počasi obračala proti njej.

»Pridem,« je rekla Nilepta urno; »rotim te pa pri tvojem življenju, da gledaš, da me ne zgrešiš!«

XVI. POGlavJE.

Pred kipom.

Bila je noč, pozna noč in smrtna tišina je odevala liki teman oblak veliko mesto.

Skrivaj kakor zločinci smo se plazili Vojnovič, Umslopogas in jaz po hodnikih in mostovžih proti nekemu stranskemu vhodu do velike prestolne dvorane. Enkrat nas je ustavil glasni klic straže. Pa podal sem ji geslo in straža nas je pustila dalje. Bili smo tudi častniki telesne kraljevske straže in

smo kot taki imeli pravico prihajati in odhajati neizpraševani.

Srečno smo dospeli do dvorane. Bila je tako prazna in tako tihotna, da so naši koraki še potem, ko smo se že ustavili, odmevali po prostornem prostoru in ob izrezljanih strehah.

Ni čuda, da je vse to malo uplivalo name. Zunaj je svetila polna luna in razlivala žarke skozi visoke line. Eden teh srebrnih žarkov je padal na kip spečega Rademasa in angela, ki se je sklanjal čezenj.

Pri tem kipu smo se ustavili in čakali, kakor je bilo dogovorjeno. Vojnovič in jaz, drug tik drugega, Umslopogas pa nekaj korakov dalje v temi, tako da sem ravno še mogel razločiti orise njegove mogočne postave, opirajoče se na sekiro.

Čakali smo tako dolgo, da me je začel že spanec nadlegovati, ko sem slonel ob mrzlem mramorju; naenkrat pa sem se predramil, ko sem začul Vojnoviča, ko je nahitro in očitno vznemirjeno zasopel. Nato pa se je začul iz daljave nekak rahel glas, kakor da bi si kipi, ki so stali ob zidovju, prišepetavali eno ali drugo novico.

Bil je rahel šum ženske obleke. Prihajal je vedno bliže in bliže. Že smo mogli razločiti neko postavo, ki se je plazila iz ene sence v drugo, in celo slišati rahle njene stopinje. Še nekaj trenutkov in videl sem črne orise starega Zula vzdignit roko v nemi pozdrav, in Nilepta je stala pred nami.

Oj, kako krasna je bila, ko se je ustavila za trenutek ravno sredi kroga mesečine! Z roko se je pritiskala na srce, pod njo pa so se ji bele prsi razburjeno dvigale. Okrog glave je imela ohlapno vrženo vezeno ruto, ki je deloma zakrivala prekrasni obraz in ga delala tako še ljubkejšega. Lepota namreč, kakor je do gotove meje odvisna od domišljije, ni nikdar tako lepa kot tedaj, kadar je napol prikrita. Tam je stala v vsej svoji lepoti, pa vendar v dvomih, postavna kraljevska, in vendar tako dražestna. Samo za hip sem jo videl takó, pa moram priznati, da sem se sam zagledal vanjo in sem ostal zaljubljen vanjo prav do te ure, ko to pišem. Saj je bila bolj podobna angelu iz nebes nego ljubeči umrjoči ženski. Globoko smo se je priklonil, nato pa je spregovorila:

»Prišla sem,« je zašepetala, »a z veliko nevarnostjo. Ne veste, kako me stražijo. Soraja me čuva s tistimi svojimi velikimi očmi. Celc moja straža vohuni za menoj. Tudi Nasta me straži. O, pa pazi naj se! In udarila je z ного ob tla. »Pazi naj se! Ženska sem in zbok tega težko obvladati. Da, in kraljica sem in se znam maščevati. Pazi naj se, pravim, da mu, mesto da mu dam roko, ne vzamem glave!« Zaihtela je malo, ko je končala, nato pa se očarujoče nasmehljala in nasmejala.

»Veel si mi priti semkaj, moj gospod Inkubus, — Vojnovič jo je sam navadil tako ga nazivati. »Ni dvoma, da se gre za državne reči, ker vem, da imaš vedno vse polno načrtov in idej za blagor mojega ljudstva in mene. Tako sem

morala priti, dasi tudi sem kraljica in akoprav me je strah biti sama v temi.« In zopet se je nasmejala in ga pogledala s svojimi sivimi očmi.

Pri teh besedah se mi je zdelo umestno, da se odmaknem nekoliko bolj proč, ker »državne« tajnosti ne smejo postati javna last. Pa ona me ni pustila iti predaleč in me je zapovedujoče ustavila komaj pet korakov daleč, češ, da se boji iznenadenja. In tako se je zgodilo, da sem popolnoma proti svoji volji slišal vse, kar se je zgodilo.

»Dobro veš, Nilepta,« je rekel Vojnovič. »da te nisem iz nobenega takega vzroka zaprosil priti semkaj na ta samotni kraj. Nilepta, ne trati časa s šaljenjem, ampak poslušaj me, kajti — jaz te ljubim!«

Pri teh besedah sem jo videl, kako je izpremenila obraz. Vsa koketerija je izginil iz njega, na njem pa je zasijal sij ljubezni, ki je bil videti, da ga povelečuje in nareja podobnega obličju mramornatega angela nad njo. Nisem se mogel iznebiti misli, da je davno mrtvega Rademsa moral navdati preroški duh, ko je v svoji viziji ustvaril mramornatemu angelu obličje, ki je bilo tako silno podobno njegovi potomki. Tudi Vojnovič je moral opaziti to podobnost, kajti ozrl se je iznenada na od mesečine razsvetljeni kip, nato pa zopet nazaj na svojo drago.

»Fraviš, da me ljubiš« je rekla z zamolklim glasom, »in glas ti zveni odkrito in resnično, ali kako pa naj vem, ako ti v istini govoriš resnico?«

»Akoprav,« je nadaljevala ponosno, pa vseeno skromno, in v tretji osebi, kakor je to navadno med Zuvendci, »dasi nisem nič v očeh mojega gospoda« — in pogledala ga je postrani — »ki prihaja od čudovitega ljudstva, v primeri s katerim so moji ljudje zgolj otroci, sem vseeno tukaj kraljica in poveljnica, in stotisoč sulic bi se zabliškalo, ako bi me bilo volja iti v boj. In dasi je moja lepota le nekaj neznatnega v očeh mojega gospoda« — in dvignila je vezeno ruto in ga zopet postrani pogledala, »sem med svojim ljudstvom na glasu kot krasotica in že odnekdaj so se naši velikaši prepirali med seboj radi mene, kakor da bila — Bog ne daj!« — je pristavila strastno — »srna, da jo pograbi najbolj lačni pes, ali plemenit konj, da ga prodajo tistemu, ki največ ponudi zanj. Moj gospod naj mi odpusti, če ga dolgočasim, a mojemu gospodu je dopadlo reči, da ljubi mene, Nilepto, eno kraljic Zuvendcev, in tako želim reči, dasi moja ljubezen in moja roka znabití ni mnogo mojemu gospodu, je vseeno to meni vse!«

»Oj!« je vzdihnila naenkrat, izpremenivši glas pa način nagovora. »Oj, kako morem vedeti, da ljubiš edino mene? Kako morem vedeti, da se me ne naveličaš, da ne poiščeš zopet svojega rojstnega kraja, mene pa pustiš zapuščeno tukaj? Kdo mi more povedati, ako ne ljubiš kač druge ženske, kake druge lepe, meni neznane ženske, ki pa vendar diha pod isto luno, ki sije danes name? Povej mi, kako morem to ve-

deti?« In sklenila je roki, jih iztegnila proti njemu ter mu proseče pogledala v obraz.

»Nilepta,« je odgovoril Vojnovič, poslušujoč se zувendskega načina govorjenja, »rekel sem ti, da te ljubim; kako pa naj ti povem, kako zelo da te ljubim? Ali ima ljubezen kako mero? Pa vseeno hočem poizkusiti. Ne rečem, da nisem nikdar pogledal druge ženske z dopadajenjem, a rečem ti: da te ljubim z vsem svojim življenjem in z vso svojo močjo, da te ljubim sedaj in da te bom ljubil, dokler me ne objame mrzla smrt, in kakor verujem, tudi po svoji smrti, na vekov veke. Rečem, da je tvoj glas kakor glasba za moja ušesa, da je svet lep, kadar te vidim, kadar pa te ne vidim, je prav tako kakor da bi svetloba umrla. O Nilepta, ne zapustim te nikdar; tukaj in zdaj hočem radi tebe pozabiti svoje ljudstvo in svoj dom, da, odreči se vsemu svetu. Ob tvoji strani hočem živeti, Nilepta, in ob tvoji strani hočem umreti.«

Ponehal je in se resnobno ozrl nanjo, a ona je povešala glavo liki lilija in ni znila besedice.

»Glej,« je nadaljeval kazoč na kip, ki ga je mesečina tako lepo razsvetljevala. »Vidiš tistega angela, ki polaga roko na čelo spečega, in vidiš, kako mu duša vzplamteva kakor svetilka, kadar se je dotakne ogenj. Tako je z menoj in s teboj, Nilepta. Ti si mi vzbudila dušo in jo poklicala k sebi. Nilepta, tako da zdaj ni moja, nego tvoja. Več ti ne vem reči; v tvojih rokah je moje življenje.«

Ves bled kakor zid se je naslonil ob kipovo vznožje; oči so se mu svetile v ponosu; bil je v resnici lep videti.

Počasi je Nilepta vzdignila glavo ter uprla svoje čarobne oči v njegov obraz, kakor da bi mu hotela prodreti v dušo. Navsezadnje pa je izpregovorila, sicer s tihim pa razločnim, zvonkim glasom.

»Kakor sem slabotna ženska, verujem ti v resnici. Slab dan bo za tebe in tudi za mene, ako izvem, da sem verovala laži. Zdaj me pa poslušaj, človek, ki si prišel od daleč, da si mi ukradel srce ter me naredil za svojo. S tem polagam svojo roko na tvojo roko, te poljubljam na čelo, koje ustnice še niso nikdar poljubile. Pri svoji roki in pri tem prvem in svetem poljubu, pri blagru svojega ljudstva in pri svojem prestolu, ki ga bržčas izgubim radi tebe — pri imenu svoje visoke rodovine, pri sv. kamnu in pri večnem veličanstvu našega solnca ti prisegam, da hočem zate živeti in umreti. In prisegam, da te hočem ljubiti do svoje smrti; tvoja volja bodi moja volja in tvoja pota moja pota!«

Po tem dogodku pa v resnici ne vem, kaj se je bilo še zgodilo; popihal sem jo k staremu Umslopogasu, da se malo pokrepčam v njegovi družbi.

Našel sem starega vojnika sloneti ob svoji veliki sekiri kot po navadi ter z moškim nasmehljajem motriti prizor na mesečini.

»Oj, Makumazan,« je dejal. »Mi-

slim, da je to zбоk tega, ker se staram, sodim pa, da se nikdar ne bom naučil razumeti navade od belih ljudi. Prosim te, poglej no tjakaj; kakor krasna dvojica golobov sta! Pa čemu je potem ves ta dirindaj, Makumazan? On bi rad imel ženo, ona bi rada moža, zakaj pa potem ne plača svojih krav — (po zувendškem običaju. Op. pis.) — kakor možak, in stvar je končana? To bi prihranilo mnogo sitnosti, mi bi pa celo noč spali. Tam-le pa govorita in govorita! Tako je!«

Kake tri četrt ure pozneje je prišla »dvojica golobov« počasi proti nam; Vojnovič je bil videti malo šemast, Nilepta pa je mirno pripomnila — kot pristojna vladarjem — da je mesečina delala prav lične efekte na mramornatih tleh. Nato je prišla — bila je silno milostna — mene za roko ter rekla, da sem dragi prijatelj »njenega gospoda« in radi tega tudi njej nad vse drag — radi mene samega niti besedice, kakor vidite. Potem je vzdignila Umslopogosovo bojno sekiro, jo radovedno ogledovala ter pomenljivo pripomnila, da želi, da bi kmalu imel vzrok, rabiti jo v nje-no obrambo.

Za tem je nam vsem ljubeznivo prikimala, vrgla še en nežni pogled na svojega ljubimca, pa izginila v temi kakor krasna prikazen.

Leto 1812.

(Doživljaji francoskega vojaka.)

(Dalje.)

Upanje, da bomo v nekoliko urah že na Vilni, kjer nas je po zatrdilu častnikov čakalo živeža v izobilju, mi je dalo novih moči; trudil sem se, kakor večina mojih tovarišev, z nadčloveškim naporom, da sem se vendar le pomikal naprej. Toda zdelo se je, da ves ta strahoviti napor ni in ne more biti kos silnemu mrazu, da ne bom mogel vzdržati še teh par ur. Čutil sem, da postajam vedno slabši in slabši. Dihal sem le s težavo. V nosnicah sem imel led in ustnice so mi primrznile ena k drugi; solze, ki so mi polzele iz oči, oslepljenih od belote snega, so mi zmrznile na obrazu; moja slabost mi je vid tako oslabila, da nisem skoro nič več videl. Mnogokrat sem moral obstati in si pokriti obraz s svojim hermelinovim plaščem, da sem otajal led na obrazu.

V tem položaju sem prišel do nekega skednja, katerega so vojaki zažgali, da bi se vsaj nekoliko ogreli. Tu sem vendar dobil zopet nekaj moči. Vsako poslopje, do katerega smo prišli smo poslej zažgali; skoro v vsakem takem poslopiju je bilo mnogo takih, ki so se s poslednjimi močmi privlekli do tukaj, da bi vsaj v miru umrli, zdaj pa so zgoreli.

Končno smo zagledali stolpe mesta Vilne. Hitel sem, kajti želel sem med prvimi priti v mesto, toda tega ni-

so pustili stari gardni lovci. Marsirali so v tako širokih in močnih vrstah, da ni mogel nihče skozi; zavzemali so vso širokost ceste. Ti junaki so hoteli rešiti čast armade tako, da bi prisilili tudi nas, ki smo šli za njimi, k redu in potrpljenju, in to s tem, da so nam sami dali lep zgled. Videli smo, kako so z nadčloveškim naporom skrili svoje strašne bolečine, samo da bi ohranili ugled in čast svoje armade. Toda njihovo prizadevanje, da bi vplivali s svojim nastopom na tovariše, je bilo zastoj, kajti množica je bila že popolnoma demoralizirana. V strašni zmehnjavi je le vse sililo naprej; ker ni bilo mogoče prodreti trdnega korдона gardnih lovcev, se je povodenj ljudstva razlila po predmestju, dočim so gardni lovci v najlepšem redu vkorakali v mesto. Mnogo se jih je zgrudilo že pri prvih hišah vsled slabosti, in marsikdo, ki je prišel do tu s poslednjim naporom, je padel na pragu hiše, kjer ga je čakala gorka soba, hrana in prenočišče, mrtev na tla.

Našemu bataljonu je bila odkazana neka hiša, v kateri so bili tudi nemški vojaki.¹ Ti so izgledali prav dobro, kajti ves čas med vojsko so čepeli tu na gorkem pri polnih loncih. V hiši je bilo dovolj prostora za nas in nje; toda takoj, ko smo došli mi, so hišo zapustili, ker so se menda bali, da jih ne bi pojedli, tako strašno gladni smo izgledali.

Dobili smo govejega mesa, toda nismo bili toliko pametni, da bi si skupno skuhal krepke juhe. Ljudje so padli po mesu kakor divje zveri. Samo nekateri so ga nekaj časa kuhali ali pekli, drugi so ga jedli kar surovega. Poleg mene je stal nek seržant² iz Brentanje, moj prijatelj; on je ves trepetal vsled nestrpnosti tačas, ko so razdeljevali meso. Ker je stal komaj dva koraka od dotičnega oddaljen, ki je razdeljeval meso, mu je vrgel ta kos mesa. Vjel ga je z obema rokama, kakor mačka s tačicami, ga takoj nesel v usta in ga trgal in požiral z divjo slastjo.

Okoli poldne smo bili prišli. 1 uro pozneje sem šel v mesto (kajti bil sem še vedno v predmestju) poskusit, če bi mogel kupiti kruha in žganja; pa skoro povsod so bila vrata zaprta. Prebivalci, čeprav naši prijatelji,³ so se ustrašili naše strahovite množice, 40 do 50 tisoč mož. In kakšnih ljudi? Nekateri izmed nas so izgledali kakor norci, drugi so kakor podivjani drveli po ulicah, tolkli po vratih in kričali, drugi so vdrli v skladišča ter so na ta način ovirali uradnike, ki so razdeljevali živež in druge potrebščine. Reda pač ni več bilo med temi trumami, ki

¹ Nemci so bili v tej vojski zavezniki Francozov proti Rusom, tako tudi Poljaki, Avstrijci, Italijani, Španci in drugi.

² Narednik, po domače feldvebelj.

³ Pokrajina na Francoskem.

⁴ Poljaki so držali s Francozi, ker so upali, da jim bodo ti obnovili samostojno poljsko kraljestvo.

niso poznale nobene discipline več in se tudi nikogar niso bale.

Videl sem, da v teh razmerah ne bom dobil tega, kar sem želel, zato sem se obrnil, da bi se vrnil v predmestje nazaj. Kar zaslišim, da me nekdo kliče. Ozrem se nazaj in zagledam na svoje veliko začudenje Pikarta, ki me takoj objame in poljubi, jokajoč od veselja. Dvakrat je že vprašal pri regimentu, odkar sva se pri Berezini ločila, kaj je z menoj, in obakrat so mu dejali, da sem mrtev ali pa ujet. Ko sem mu povedal, po kaj sem prišel v mesto, je dejal, da mi bo preskrbel žganja in morda tudi kruha, če grem z ujim k nekemu židu, pri katerem on stanuje. Z veseljem sem sprejel njegovo ponudbo.

Nikdar ne bom pozabil, kak vtis je name po tolikem času napravila hiša, kjer so stanovali ljudje. Zdelo se mi je, kakor da bi bilo preteklo mnogo let, odkar sem videl tako hišo. Pikart mi je takoj preskrbel čašo žganja, ki sem ga željno zgrabil, toda piti sem ga mogel le počasi. Za 20 frankov sem ga dobil veliko steklenico, ki sem jo spravil v lovske torbo. Kruha pa, je dejal žid, ne bo dobiti pred večerom, kajti prvi, ki so prišli v mesto, so vsega pojedli.

Vsedel sem se na povabilo žida k peči, Pikart poleg mene. Čudno se mi je zdelo, da je žid tako prijazen, posebno nasproti Pikartu, kakor da bi bil ta njegov sin. Ko je šel torej žid iz sobe, sem vprašal Pikarta, kako se je vendar židu tako prikupil. Premeteno se muzajoč mi navihaneč pove, da ga tukaj smatrajo za sina neke židinke, da je že v juliju, ko smo dva tedna počivali, hodil z družino v sinagogo,¹ ker je vsakikrat potem dobil od nje nekaj kozarčkov žganja in lešnikov.

Že dolgo časa se nisem bil smejal, zdaj pa me je posilil tak smeh, da mi je kapala kri iz razpokanih ustnic.

Mahoma je naju prekinil v veselosti grom topov; naš gospodar je planil v sobo ves prestrašen in upehan. Končno je nama povedal, da je sovražnik v bližju mesta; zasledoval je nek nemški oddelek in pri tem prišel prav v bližje predmestja, v katerem je bilo moje stanovanje.

Med njegovim govorjenjem smo zaslišali odzunaj vojaški signal, ki nas je klical k orožju. Pikart si je takoj obesil svoj telečnjak in zgrabil puško, jaz pa sem obsedel. Toda on mi je potrkal na ramo in dejal: »Pokonci, stari vojak, midva sva od cesarske garde in morava biti prva na mestu! Naprej, rojak, saj mora biti tako, če tudi bi bilo treba iti po vseh štirih! Cesarski lovec se ne skriva za peč, če odzunaj razgraja boj!«

Šel sem torej tudi jaz. Na cesti je bila velika zmeda, nekateri so kupoma bežali v nasprotni smeri, kakor je bil sovražnik, toda le malokdo se je pripravljal na odpor. Le s težavo smo si skozi gnječo naredili pot do nekega griča pred mestom, kjer je bilo naše zbira-

lišče. Bilo nas je vseh skupaj kakih 500 moži, napadalci pa so bili ruski konjeniki. Pokalo je res dokaj močno, vendar ni bilo nič hudega, ker se je sovražnik kmalu umaknil.

(Dalje sledi.)

Dom in svet.

Poverjenike skupnih naročnikov »Domoljuba« opozarjamo, da smo jim poslali račun za leto 1913. ter jih prosimo, da blagovolijo istega takoj pregledati in urediti, ker drugače se jim list s prvo decembrovo številko ustavi.

Vsak novi naročnik, ki plača takoj pri naročitvi znesek 3 K za leto 1914., dobi vse številke tekočega leta zastonj od dneva, ko prejmemo denarno pošiljatev. Čim preje torej novi naročnik pošlje naročnino za prihodnje leto, tem več letošnjih številok bo prejel brezplačno!

»V tem znamenju boš zmagal!« Ljubljanski in okoličanski naročniki »Domoljuba« dobe v današnji številki posebno prilogo, ki jih vabi v kinematograf »Ideal«. Tu se bo v dneh od 7. do 13. t. m. predvajala slika pod gornjim naslovom. V 80 prizorih se nudijo gledalcu zadnje velike vojske poganov proti kristjanom in odločilne zmage cesarja Konstantina. Predstava je tudi zelo poučna za šolsko mladež.

Pisatelj Finžgar bo predaval v Ljubljani prihodnji torek 11. novembra ob 8. uri zvečer v veliki dvorani Ljudskega Doma. Vstop vsakemu prost. Vabimo k obilni udeležbi.

Umril je v Ljubljani pretekli četrtek poštni ravnatelj Josip Štrukelj. Pokojni je bil dober krščanski mož in občinski svetnik S. L. S. v ljubljanskem občinskem odboru. Star je bil komaj 48 let. Nit življenja mu je pretrgala jetika. Naj v miru počival!

Nov kolodvor v Radoljici. Železniško ministrstvo je dovolilo za zgradbo novega kolodvora v Radoljici 133.000 kron. Zgradba mora biti gotova že prihodnjo pomlad, oziroma poletje. Največ zaslug za novi kolodvor sta si pridobila poslanca vitez Pogačnik in dr. Gregorič.

Nesreča ne počiva nikoli. V Ljubljani je pretekli teden povozil v Latermanovem drevoredu osebni vlak železniškega delavca Ivana Mandiča. Obrezoval je živo mejo, ki se dotika brzojavnih žic. Kar je prisopihal stroj in ga pahnil v jarek poleg proge, da se je takoj ubil.

Samoumor hotelirja na Dobrávi na Gorenjskem. Na Dobrávi pri Jesenicah se je v četrtek ponoči zastrupil hotelir hotela »Kamenšek« s tem, da je pustil v svoji sobi odprto plinovo cev. Pred kratkim se je preselil iz Gradca, kjer je imel kavarno, katero je zamenjal s hotelom na Dobrávi, ki je bil last g. Blaža Kamenška. Prišel je v denarne težkoče, zato si je poiskal smrt. Zapuščila vdovo s šest nepreskrbljenimi otroci.

Najstarejša žena na Kranjskem je umrla v Dolgi Vasi na Kočevskem. Umrta Helena Wederwol, rojena Perz, je do-

čakala starost 118 let. Omožena je bila šestkrat. Rojena je bila leta 1795.

Medved v Jelovici — raztrgal šest ovac. Prišel je tudi prav blizu nekega gozdarja — par sežnjev sta bila narazen. Zatulil je močno in zbežal, gozdar pa tudi, ne da bi se bil upal streljati. Tako imamo sedaj tudi na Kranjskem »kmečki strah«.

Protí onečiščenju Save s premogom v Trbovljah. Posebna avstrijsko-hrvaška komisija je s čolnom preiskala Savo od Sevnice na Štajerskem do Zagreba, da bi dognala, v koliki meri se vrši onečiščenje Save s premogom iz trboveljskih rudnikov in kakšne so posledice. Komisija je dognala, da je onečiščenje trajno, izredno močno in sega še daleč preko Zagreba. Škodljive posledice so naslednje: Predvsem je premogova plast uničila v savski strugi rastlinstvo in živalstvo, ki je predpogoj za obstanek rib. Sava je pa premogov prah naplavila tudi po obrežnih livadah, ki vsled tega očitvidno pešajo in so izginile iz njih že vse finejše trave. Velikanska škoda preti Hrvaški zlasti na onih 6000 oralih zemlje, ki jo bo pridobila z regulacijo Save, ki bo pa vsled premogovih naplavin postala popolnoma neplodna in se bo tako izjalovil glavni namen savske regulacije. Že sedaj se nahajajo na teh zemljiščih močne plasti premogovega prahu. Veliko škodo trpe dalje zagrebški podjetniki, ker je savski pesek že tako pomešan s premogovimi odpadki, da se le še malo rabi za zidanje, za gotova dela je pa že sploh neraben. Umazana voda ovira dalje promet v zagrebškem občinskem kopalšču na Savi in izključuje v naprej gotova industrijska in tovarniška podjetja v Zagrebu. V kaki meri se iztresa premog v Savo, priča dejstvo, da se še pod Zagrebom dobé v reki do 8 kg težki kosi premoega. Na podlagi teh dejstev so sklenili skupno postopati in zahtevati, da trboveljska premogovna družba neha z onečiščenjem Save.

Nova avtomobilna zveza Krško—Rudolfovo. Poizkusna voznja na tej progi je bila dne 4. novembra, v sredo, dne 5. novembra pa se je pričelo z redno dvakratno dnevno vožnjo. Avtobus je družba Globočnik & Kastelic naročila v Puchovi tovarni v Gradcu ter bo isti začetkom oskrboval samo osebni promet, v kratkem pa bo prevzel tudi vozno pošto. Voz je povsem moderno opremljen, popolnoma zaprt in ima prostora za 12 oseb. V zimskem času bo voz kurjen. Avtobus bo odhajal iz Krškega ob 7. uri 30 minut zjutraj in ob 3. uri 30 minut popoldne ter iz Novega mesta ob 1. uri 10 minut dopoldne in ob 6. uri 10 minut zvečer. Prihajal pa bo v Krško ob 1. uri 10 minut popoldne in ob 8. uri 10 minut zvečer ter v Novo mesto ob 9. uri 30 minut dopoldne in ob 5. uri 30 minut popoldne. Avtobus bo imel zvezo z vlaki v Rudolfovem in na Vidmu, v Rudolfovem bo vozil tudi na železniško postajo, oziroma s postaje. Vozne cene in druge določbe so objavljene na avtomobilnih postajah ter po raznih gostilnah.

Alkoho! — kralj morilcev. V Dolenji vasi pri Ribnici na Dolenjskem je zaklal v noči 31. oktobra Franc Merhar, 18leten fant, svojega tovariša Antona Kromarja. Kromar je bil miroljuben, marljiv mlade-

¹ Židovska cerkev.

nič, ki ni hotel plačati neumne fantovske licence, za to da bi potem smel noreti po vasi. Zato je bil Merhar nanj jezen, se napil za korajžo še šnopsa in Kromarja, ki se je vračal zvečer od dela, zaklal. — V soboto ponoči se je pa zgodil v ulici Punta del Furno v tržaškem starem mestu grozen poboj. Štirje dalmatinski pomorščaki v starosti od 30 do 35 let so pili v krčmi »Banjaluka«. Ob 11. nekako pa so zapustili krčmo in zunaj na cesti so se zopet sporekali. Razgrevali so se čedalje bolj in kar nenadoma je potegnil Peter Rončević dolg nož, s katerim je zabodel dva bratrance Kapovića, enega v vrat, drugega pa v srce, da sta oba kmalu izdihnila. V grozni divjosti se je lotil tudi Ivana Buskolića in Simona Radovića, ki je oba občutno ranil. — Habjančič iz župnije Št. Vid pri Ptujju si je potisnil dolg nož v trebuh, tako da bo umrl. Pil je šnops, šnops ga je spravil v dolgove in šnops ga bo končal. — Matija Večernik, rudar v Plešku pri Trbovljah, hud pijanec, se je 19. oktobra tako napil, da se mu je začelo mešati. Doma je tulil kot zver in se zalotel večkrat z glavo v zid. Predno je prišel zdravnik, je bil že mrlič. Alkohol, ti si kralj morilcev, ker jih spraviš več pod zemljo kot vsi drugi morilci.

Za delavske otroke. Vincencijeva konferenca v Spodnji Šiški je ustanovila »Zavetišče«, kjer se nadzorujejo šoloobvezni otroci v prostem času med dopoldanskim in popoldanskim poukom, kakor tudi popoldne po končani šoli do šestih zvečer, ko se lahko v spremstvu staršev ali sami podajo domov. S tem je pomagano onim staršem, kateri bi radi svoje otroke lepo vzgojili, pa tega vsled svoje službe, bolezni ali drugega vzroka ne morejo storiti. Otroci se ne nadzorujejo samo, ampak dobe opoldne tečno kosilo in to za nizko ceno eno kruno 20 v in tedensko. Staršidelavci, pošljite otroke v to »Zavetišče«, ki ima svoje prostore v Spodnji Šiški v nekdanji Favajevi hiši tik postaje Ljubljana, državni kolodvor. Sprejem otrok v »Zavetišče« pa je prevzel P. Mariofil Holček, frančiškan, pri katerem naj se dotični starši oglase vsaj tekom 14 dni. — Odbor Vincencijeve konference.

Vzoren živinorejec je Franc Mihovc na Sp. Senici pri Medvodah. Te dni je prodal vola za 675 kron. Vol je bil star tri leta in osem mesecev; tehtal je 778 kg. Kupil ga je mesar Matevž Hafner v Škofji Loki. Potem je prodal letos tudi prešiča, starega 11 mesecev, po 1 K 30 vin. za kg. Prešič je tehtal 223 kg. Dobil je zanj 289 K 90 vin. Kupil ga je mesar Barhel iz Ljubljane že meseca svečana letošnjega leta.

Nova vojašnica v Vipavi. Vojno ministrstvo je pred kratkim odločilo, da se zgradi za tamošnji trdnjavsko-artiljerijski bataljon nova vojašnica. Izgotovljena mora biti do 1. maja 1915.

Luccheni — morilca bratranec v Idriji? V ječi okrajnega sodišča v Idriji imajo shranjenega nekega postopača, ki je bil prijat, ker je pohajal brez dela. Povedal je, da se piše Luccheni ter da je bratranec morilca naše cesarice Elizabete.

Previdnost pred izseljevalskim agentom za Brazilijo. Avstrijski konzulat v

San Paulo v Braziliji je izvedel, da se je podal neki Slovenec, ki je bival že več časa v Braziliji, na Kranjsko, da izvabi izseljence v Brazilijo. Ta agent se piše Jože Hladnik in je napravil z nekim lastnikom kavčnih plantaž pogodbo, po kateri bi zaslužil od vsake osebe, ki bi jo spravil v San Paulo, 300 šilingov. Ako bi se ta človek kje pojavil, je dolžnost vsakega Slovenca, da ga naznani oblastvu.

Slovinci ponesrečili pri požaru parnika »Volutna«. Ameriški listi poročajo, da so bili na parniku »Volutna« med potniki neka Mari Železnik in Terezija Potokar, ki ste bili namenjeni v Steelton, Pa. Med potniki je bil tudi neki Mart. Mušič. Po imenih sodimo, da so ti slovenske narodnosti. Med vestfalskimi delavci so bili tudi dva ali trije Slovenci, namreč Valentin Posavec, Mih. Petrovčič in Oton Kavol, ki so se vozili s tem parnikom v Ameriko.

Slovani v Ameriki. Po najnovejših podatkih se nahaja v Ameriki več kot štiri milijone Slovanov. Poročila pravijo, da se slovanski delavci neusmiljeno izrabljajo. Na Ogrsko, Hrvatsko, Kranjsko, Štajersko in Češko se vračajo delavci iz Amerike, ki so popolnoma izdelani, mnogi tudi pohabljeni. Amerikanski delodajalec se je izrazil: »Hočem popolnoma sveže ljudi iz starega sveta. Kadar so do umiranja izmožgani, lahko dobim novo blago.«

Carnegie daroval slovenski cerkvi v Ameriki orglje. Andrew Carnegie, znani »kralj jekla«, je daroval slovenski cerkvi sv. Jožefa v Jolietu, Ill., krasne nove orglje, primerne velikosti in slogu cerkve ter vredne nad 6000 dolarjev. Nove orglje je izposloval Rev. John Kranjec, slovenski župnik v Jolietu. Andrew Carnegie je daroval orglje trem slovenskim cerkvam v Ameriki, in sicer najprvo cerkvi v Pittsburghu, Pa., potem cerkvi v South Chicagi, Ill., in sedaj cerkvi v Jolietu, Ill.

Mnogožrci. Od grškega telovadca Milona iz mesta Krotona se pripoveduje, da je nesel celega vola na hrbtu in da ga je v dveh dneh snedel. — V saški telesni straži se je nahajal l. 1765. mož, ki je na enem sedežu 10 kil govejega mesa ter polovico pečenege teleta snedel. — Maršal Vilards je imel švicarja, ki je grozovito veliko snedel. Vprašal ga je enkrat, koliko govejih hrbtov bi pri enem obedu snedel. »Štiri do pet!« je odgovoril. »In šlegel-nov?« »Sedem do osem!« »In kokoši?« »Dvajset!« »Golobov?« »Štirideset, morda tudi šestdeset!« »Ali škrjančkov?« »Ej, gospod, take male živali bi lahko kar naprej jedel.« — Leta 1771. umrl je v Ielfeldu neki Jožef Kolniger. Od njega se pripoveduje, da je bil samo takrat sit, ako se je njegovi jedi kamenje primešalo. Kamenje je že od mladih let sem jedel. — Na gradu v Braunšvajgu je snedel v šestih urah 13 kil pečenege govejega mesa; poleg tega je spil 10 litrov vina. Drugokrat je snedel dva teleta v petih urah. Ko je bil ta nenasitnež vojak, računali so ga za osem mož. — Istotako znamenit je bil vrtnar Kale, ki je l. 1754. v Wittenbergu umrl, kjer imajo še danes na rotovžu njegov želodec shranjen. Zjutraj je snedel malega prešička, opoldne kozlička, zvečer pa teleta. — Na Dunaju živi zdaj neki uradnik

cestne železnice, kateri sné vsak dan v gostilni popolni obed za štiri osebe. Dober tek!

Koliko hrane človek porabi v svojem življenju. 60 let star človek je porabil v svojem življenju povprečno sledečo množino hrane: 20 volov, 20 telet, 20 koštrunov, 20 prešičev, en vagon divjačine in kuretine. Kruha, krompirja, sočivja toliko, kolikor ima prostora 400 kubičnih metrov velika posoda. Ako bi napravili iz sadja, katero človek použije, eno samo jabolko, bi imelo v prerezu 3 m dolgosti. Jajec použije 100.000. Pijača ni všteta. Te številke veljajo za človeka, ki je dočakal 60 let, bil zdrav in je imel normalen apetit. Ta hrana zadostuje, da se človek 60 let pametno preživi.

Prebrisani rekrut. V Berlinu živi neki nemški general, ki polaga veliko važnost na to, da znajo vojaki dobro preceniti čas. Tako je tudi nekoč prišel pregledovat svoje čete in vprašal nekega rekruta: »Kako dolga je doba 10 minut?« Rekrut odvrne: »Deset minut.« »No, pogledjmo,« pravi general, »če se vi kaj na dolgost časa razumete. Jaz bom držal v roki uro deset minut in kadar mislite, da je deset minut preteklo, pa zavpijte: Stoj!« Rečeno, storjeno. General je potegnil iz žepa uro, vojak je pa stal kakor pribit, samo zdajpazdaj je švignil z očesom na desno stran visoko v zrak. Kar naenkrat zavpije vojak: »Stoj!« General pogleda na uro in kar ostrmi. Minulo je ravno deset minut, niti sekunde več. »Izborno,« reče general. »Natanko deset minut; odkod pa imate tako dober nos, da znate čas tako imenitno oceniti, da se niste niti za sekundo zmotili?« »Stvar je čisto priprosta, gospod general, gledal sem tamle gor na uro v zvoniku.« Seveda je nastal med vojaštvom velikansk krohot, tako da se je moral še general smejeti tako prebrisani buči nemškega rekruta.

Občina zavrgla volilo. Mesto Kolin n. R. je doletela sreča, da se mu je volilo 150.000 mark za napravo krematorija. Mestni svet pa je volilo — zavrgel, ne marajo za take naprave. Kaj bodo rekli k temu naši pristaši sežiganja mrličev? Ali ni škoda tolike vsote? Kaj bi s toliko denarjem naredili?

Najboljša in najsigurnejša prilika za štedenje:

Ljudska posojilnica

Ljubljana

Miklošičeva cesta štev. 6

(tik za frančiškansko cerkvijo)

sprejema hranilne vloge, za katere jamči dežela Kranjska, in jih obreštuje po 4³/₄% brez kakega odbitka.

Uradne ure od 8. zjutraj do 1. popoldne.

Glej inserat!

Gorenjske novice

g Bohinjska Bistrica. Pri nas se snuje odbor za radovljiško razstavo. Treba se je v ta namen malo organizirati, da s skupnimi močmi razstavimo svoje izdelke. Obeta se več zanimivosti, saj imamo svoje posebne bohinjske specialitete. Daleč na okrog slove bohinjski škafi, sanke, gorjaške pipe, panovi. Znan je tudi že izven naše domovine izum našega ključavničarja gosp. Malenška, namreč posebno pripravna korita za prešiče. Vabimo vse obrtnike, da se nam pridružijo ter, če bo mogoče, priredimo svoj posebni bohinjski paviljon. — Po raznih vaseh je razširjena izvrstna knjiga »Dejanja govore«, ter jo prebirajo z največjim zanimanjem. Volilci se tako lahko vedno prepričujejo, da je S. L. S. res stranka resnega dela ter bodo s ponosom volili naša dva vrla kandidata g. Pogačnika in g. Pibra. Radi preobitega posla morda ne bosta mogla v Bohinju prirediti shoda, toda vsaj ju vsi dobro poznamo ter vemo, kako zelo sta nam naklonjena.

g Iz Gorj. Romanja na Sv. Goro se je udeležilo 186 Gorjancev. Krasno vreme, izboren spored, postrežba gg. patrov na Sv. Gori je vse brez izjeme zadovoljila. Vsak je lahko opravil svojo versko pobožnost. Veseli smo se vrnili z namenom, da na Sv. Goro še pojdemo. — Delavski shod J. S. Z. je imel v nedeljo popoldne v dvorani domači župnik J. Piber. Govoril je o zavarovalnicah v bče, zlasti pa o zavarovalnici proti nezgodam v Trstu. Poročal je zbranim delavcem o krivicah in šikanah, katere povzročata laška večina Slovanom ter povedal, da je deželni zbor pozival vlado, naj premesti zavarovalnico v Ljubljano. — Odbornik g. Slamnik se je govorniku zahvalil za poročilo ter ga v imenu delavstva naprosil, naj prevzame kandidaturu za deželni zbor.

g Iz Nove Oselice. Slovenska Ljudska Stranka v resnici skrbi za nas kmete; samo en zgled. Koliko se trudi zaradi cestne zveze do Idrije čez Mrzli vrh in Razpotje. Kakor se razvidi iz zadnje seje deželnega odbora, se bo ta zveza uresničila. Zasluga gre pri tem tudi vrlemu županu g. Val. Frelihu in g. županu iz Spodnje Idrije. Po tej cesti se bo izvozilo največ lesa, ki ga imamo še v obilni meri za idrijski rudnik, in poljskih pridelkov, ki jih potrebujejo rudarji. S tem bi bilo pa tudi nam mnogo pomagano.

g Katoliško politično društvo za radovljiški okraj ima svoj letni občni zbor prihodno nedeljo, dne 9. novembra, v hotelu Bastl v Radoljici. Poročali bodo poslanci gg. dr. Gregorič, Ivan Piber in Josip vitez Pogačnik.

g Kovor pri Tržiču. Pred nedavnim časom je prišel k nam čez Ljubelj neki Marko Misič. Dobil je delo pri g. Globočniku; ne vemo kakšno rokodelstvo ima,

zato ker ima včasih v roki kladivo, včasih gajzlo. Ta možakar je prišel preteklo nedeljo v Kovor in agitiral za socialno demokracijo in vsiljeval »Zarjo«. Tržiška socialna demokracija je zelo kratke pameti, ker misli, da smo Kovorjani tako neumni, da nas bode zbegal agitator, ki še do deset šteti ne zna. Če bo take ljudi pošiljala, da bodo z »oht!cam« v roki agitirali zanjo, potem ji je zmağa »zagotovljena«.

g Tržiške novice. Zadnje leto se je spominjalo naše društvo sv. Jožefa treh stoletnic imenitnih Tržičanov. Najprvo smo obhajali stoletnico zgodovinarja Petra Hitzingerja, predzadnjo nedeljo nas je g. župnik v društvu opozoril na stoletnico Šimna Pokorna, ki je bil ravno 26. oktobra 1813 v Tržiču rojen in umrl kot župnik in dekan na Bledu. 28. oktobra pa smo s predavanjem gospoda župnika Bohinjca obhajali stoletnico rojstva znanega tržiškega zdravnika Tomaža Pirca. — Prihodnji ponedeljek ima ženski odsek ob osmih svoje običajno predavanje. — V nedeljo govori na delavskem tečaju po deseti maši deželnozborski kandidat g. župnik Piber. Delavci in kmetje, pridimo ta dan v društvo na shod, da čujemo svojega bodočega poslanca.

Dolenjske novice

d Kmečka zveza za sodni okraj Radeče uljudno vabi člane na občni zbor, ki se vrši v nedeljo, dne 9. novembra 1913 po prvem svetem opravilu v »Narodnem domu« v Radečah. Obnem se vrši tudi volilni shod, na katerem bo o delovanju deželnega zbora poročal poslanec g. Franc Povše. Udeležite se shoda v obilnem številu!

d Šmartno pri Litiji. V nedeljo, dne 9. novembra, priredi Ljudski oder Šmartno-Litija lepo, v domačem duhu zasnovano Anton Medvedovo igro »Za pravdo in srce«. Po vsebini in po prizorih zanimiva igra zasluži brez dvoma najobilnejše udeležbe. — Dve veliki stenski sliki na presno je ravnokar dovršil umetni slikar gospod Jebačin. Slika nad oltarjem Brezmadežne predstavlja Marijino smrt in njeno kronanje. Slika nad oltarjem sv. Antona pa je krasna skupina vseh podružničnih patronov; nad njo pa slika presvete Trojice. Sliki bodeta gotovo lep kras tukajšnji veličastni cerkvi; obenem pa bo cerkev z vso svojo slikarjo pričala še poznim rodovom o zmognosti in izvežbanosti domačega slikarja. — Litijsko izobraževalno društvo je doletela preteklo sredo izredna čast. Pomudil se je v društveni sobi za nekaj časa prevzvišen gospod knezoškof, ki je izpregovoril tudi nekaj bodrilnih besed.

d Škocijan pri Mokronogu. Grmujška požarna bramba je dobila od visokega deželnega odbora 1000 K podpore. Je pa tudi zares vredna. Pri vseh požarih v okolici je bila povsod prva na mestu, tako tudi začniti, ko je gorelo na Dobravah dne 19. oktobra. Imamo

še eno gasilno društvo v Škocijanu. Načelnik mu je modri liberalni naprednjak. Ta požarna bramba pa krpa svoje gasilno orodje šele takrat, ko je treba gasiti. Ko je gorelo 19. oktobra pri Vodopivcu, je ta bramba tudi odrinila tje, pa cevi niso držale, med potjo so eno kolo izgubili, in ko so dospeli na mesto požara, so nastavili brizgalno, gasili pa niso nič. Gledali so, kot bi hoteli reči: »Tudi mi imamo brizgalno, četudi polomljeno.« Prava podoba liberalcev!

d Št. Janž. Petra z rednico oziroma peti razred se je otvoril. Kot peta učna moč je nastavljena g. Ana Kosec. Upamo in pričakujemo, da bode prava krščanska učiteljica, kakršne v Št. Janžu nujno potrebujemo. Dosedanje učiteljstvo hlapčevsko služi g. Brcetu in ima za svojo prvo nalogo, podpirati liberalne »pajaceljne«, naročati liberalno časopisje, norčevati se iz pristašev S. L. S. ter sejati med stare in mlade pogubne liberalne laži in nauke. S takim učiteljstvom nismo in ne moremo biti zadovoljni in čas je že, da gre v zasluzeni pokoj. Sicer bomo o tem še govorili. — **Zastopnik liberalnega učiteljstva** v okr. šolskem svetu je naš Brce, in sicer radi tega, ker je znan med kolegi kot najstrastnejši liberallec. Drugih zaslug itak nima. Ta možakar se je pa pri zadnji seji tako izpozabil, da je vedoma neresnico govoril, češ, da pri nas ni dobiti stanovanja za učiteljico, temveč samo za učitelja. Lagal je iz tega namena, da je preprečil imenovanje g. M. Kovač. Da je to navadna laž, je samoobsebi umestno. Zato smo zelo radovedni, kaj se bode ukrenilo, kako g. Brcetu dopovedalo, da se vedoma ne sme poročati neresnice, zlasti da se ne puste na tak način »vleči« pristaši S. L. S. Prepričani smo, da bo dobil, kar je zaslužil. Liberalno učiteljstvo pa odkrito pomilujemo, da ima za svojega zastopnika moža, ki si hoče pomagati z lažjo. — **Na shod liberalnih zastopnikov** je šel znani Anze. Liberalcem čestitamo, ako imajo za zaupnike može takega kalibra in se sedaj prav nič ne čudimo, da so tako obubožali, da menda še kandidatov ne bodo mogli dobiti.

d Iz Prečine. Deželnozborske volitve se bližajo, zato se je že zopet prikazala četa liberalnih agitatorjev in mešetarjev v naši fari. Vedno lazijo okrog od hiše do hiše in prigovarjajo ljudstvu, naj bi ž njimi volilo. Da bi dobili pot med ljudstvo, so sklenili tudi ustanoviti neko »Neodvisno zvezo«. Kakor se sliši, se bo imenovala »Zveza neodvisnih postopačev«. Liberalnim agitatorjem je v Prečini že večkrat izpodletelo in so šli s kislimi obrazi zopet nazaj v svoje brloge renčat in škripat z zobmi. Tudi letos se jim ne bo boljše godilo, če tudi Pirc okoli leta, da se bo kmalu ves zdelal.

d Vače. Smrtna kosa. Zadnji dan meseca oktobra smo pokopali Marijo Dolinar, staro mater iz zelo ugledne hiše na Dolni. Blaga rajnica je imela tako lep pogreb, kakršnega ni zlepa

videti na Vačah. N. v m. p.! — D o m a — če p r e d a v a n j e smo imeli v našem društvu na praznik Vseh svetnikov. Društveni predsednik nam je razlagal zgodovino nekdanj tako prostrane naše župnije in trga Vače še posebej. Trg Vače je imel že stoletja svoje sejmove in tedenski tržni dan. Vačani so imeli pravico prednakupa živil in surovin ob sejmovih, ni jim bilo treba, kakor okoličanom, da bi morali ljubeški gospodi na lomu goniti divjačino in zasledovati zločince. Vrh tega so si izmed sebe volili vsako leto dva sodnika, ki sta v znamenje svoje oblasti nosila žezlo in razsojala v manjših pravnih zadevah. Sedanji tržki zastop nima s tem nikake primere, ker opravlja samo še zadnje skupno zemljišče, t. j. sejmišče, ter ni ne več in ne manj kot eden najmanjših davkoplačevalcev. Tržanov zastopati v katerikoli drugi reči razun pri tej zemljiški posesti, take pravice pa nima nobene.

d **Zagorje ob Savi.** Brez upa zmage gredo liberalci v volilni boj. Dokaz temu je, ker so si izbrali za števne kandidata našega znanega apneničarja Tauferja, našega dopisnika »Slov. Doma«, p. dom. Kovačevega Janeza iz Gor. Loga v hotiški občini v župniji Vače. Precej kisle obraze delajo zagorski liberalci, ker Janez Taufer ni pri njih priljubljen. Pa bi še rajši dobili koga drugega, saj na Vačah jih imajo še veliko točnih v zalogi. Kaj se hoče, v sili vrag še muhe je.

Notranjske novice

n **Idrija.** Učitelstvo c. kr. deške ljudske šole se je 22. m. m. na slovesen način poslovilo od c. kr. ravnatelja g. A. Novaka, ki je bil ta mesec na lastno prošnjo v pokojen. K slovesu sta prišla tudi dvorni svetnik prebl. gosp. Billek in rudniški svetnik prebl. g. Pirnat. Gospod dvorni svetnik je v toplih besedah orisal zasluge, ki si jih je g. ravnatelj pridobil v dobi svojega 40 letnega službovanja kot učitelj in vzgojitelj idrijske mladine. Da je res vedno vse svoje moči posvečal svojemu vzvišenemu poklicu, kaže ravno spoštovanje, ki ga g. ravnatelj uživa tako od strani svojih predstojnikov kakor tudi med idrijskim prebivalstvom. Zato mu kot njegov neposredni predstojnik izreka priznanje in zahvalo ter mu želi, da bi mu Stvarnik usodil uživati zasluženi pokoj zdrav in zadovoljen do skrajne meje človeškega življenja. Gosp. ravnatelj se vidno ganjen zahvaljuje g. dvornemu svetniku za toliko priznanje. V imenu učitelstva se poslovi od g. ravnatelja začasni vodja g. R. Gostiša ter se mu zahvali za naklonjenost in res odkritosrčno prijateljstvo, ki ga je vedno kazal napram podrejenemu mu učitelstvu. Tudi učitelstvo mu želi, da bi še dolgo užival v sreči in zdravju zasluženi pokoj.

n **Iz Prema.** Pred kratkim smo imeli tu sadno razstavo, o kateri se je že dosti pisalo. Razstava je zbudila splošno po-

zornost in od povsod se oglašajo kupci in se zanimajo za naše sadje. Zato smo lahko hvaležni tistim, ki so razstavo priredili in S. L. S., ki jo je podpirala. Danes pa nekaj drugega! — Naše poštna razmere so nad vse žalostne. Pri nas je več trgovcev, ki imajo mnogo blagovnega prometa. Naš ubogi pismonoša pa mora dvakrat na dan vse pakete znositi iz Prema na tri četrt ure oddaljeno postajo Kilovče. Da pri tem paketi sami trpijo, je jasno. In kdo ne pozna našega slavnega klanca? Skrajni čas bi že bil, da bi poštna uprava preskrbela poštne v o z. Pa še nekaj! Kdor pozna naše poštna razmere, vé, da ljudje rajši nosijo svoja pisma na druge pošte kakor na našo. Na vprašanje, zakaj, ni treba menda odgovarjati. Saj je splošno znana radovednost in opravljivost naše poštarice. Zato ji priporočamo, naj pusti ljudi na miru, pa naj se raje briga za svoje dolžnosti, sicer vemo, kam se nam je obrniti.

n **Staritrž pri Ložu.** Umrli je v Pudobo po daljšem bolehanju v najlepši dobi 27 let Mirko Avsec. Pokojnik je sodeloval več let z veliko vnemo pri vseh naših organizacijah: Orlih, tamburaših in zlasti kot pevec na cerkvenem koru v Staremtrgu, kjer je njegova izguba skoro nenadomestljiva. Poleg tega pa je bil tudi njegovega prirojenega mu humorja, s katerim je marsikatero družbo znal pripraviti v smeh, splošno znan. Svetila mu večna luč! Blag mu spomin!

Društveni vestnik

IZOBRAŽEVALNO DELO V ŠENT VIDU NAJ LJUBJANO. Blaž Potočnikova čitalnica priredi prihodnjo nedeljo, 9. t. m. lepo Medvedovo igro »Stari in mladi«, s katero bo otvorila letošnjo sezono. Začetek točno ob štirih popoldne. — Dramatični odsek »Čitalnice« se je izpopolnil in se bodo njegovi člani Orli tudi v letošnji zimski dobi potrudili, da bodo predstave lepe in zanimive. — Prihodnji ponedeljek se vrši v cerkveni hiši, bivši stari šoli, mladeniški sestanek. Ti sestanki se bodo potem redno vršili vsakih 14 dni. K tem važnim sestankom niso vabljeni samo Orli, ampak tudi vsi drugi pošteni fantje in moške.

Kat. slc. izobraž. društvo v Selcih vabi k veselici, ki se vrši v nedeljo 9. t. m. v Društvenem domu ob 3. uri popoldne. Na sporedu so zanimive godbene in pevске točke. Pri prosti zabavi homo tudi pokusili, kakšna je nova brezalkoholna sadna pijača, ki jo izdeluje »Sadjarsko društvo v Šmarci«, p. Kamnik.

Kat. slov. izobraževalno društvo v Preddvoru nad Kranjem priredi dne 16. novembra v proslavo 65letnice vladanja Nj. Veličanstva Franc Jožefa I. veliko narodno igro »Dimež, strah Kranjske dežele« s petjem v šestih slikah. Začetek predstave je točno ob treh popoldne. Vstopnina navadna.

Slov. kat. izobraževalno društvo v Cerkljah priredi v nedeljo, dne 9. novembra, popoldne ob 3. uri v dvorani Ljudskega doma zanimivo igro iz turških časov: »Jurij Kozjak, slovenski janičar«. Prijatelji, ne zamudite prilike ogledati si lepo in poučno igro. Vstopnina navadna.

Ljudski oder v Šmartnem pri Litiji priredi v nedeljo, 9. novembra, ob pol treh popoldne v »Društvenem domu« Medvedovo zaloigro »Za pravdo in srce«. Igra je zanimiva po vsebini in uprizoritvi, zato je pričakovati obilnega obiska.

Kat. slov. izobraževalno društvo v Mokinjah priredi v nedeljo, dne 9. novembra 1913, ob pol štirih popoldne v društvenem domu predstavo s sledečim sporedom: 1. Ferjancič: »Tone solnce«, mešani zbor. 2. Gerbič: »Njej«, moški zbor. 3. »Kaznjencev sin ali bodite usmiljeni, kakor je vaš Oče

v nebesih usmiljen«, igrokaz s petjem v 5 dejanjih. Priredil Fr. P. Ta času primerna, narodna igra, polna krasnih prizorov, je nova ter še ni bila uprizorjena na naših odrih. Zato: Pohitite bližnji in iz sosesčine v obilnem številu. Igra nudi prelep in blažilen užitek.

Dr. Krekova igra »Sv. Lucija« v Domžalah. Kat. izobraževalno društvo v Domžalah uprizori to nedeljo, 9. novembra, popoldne ob pol 4. »Sveto Lucijo«, najnovejšo dr. Krekovo igro v treh dejanjih. Slepa gospa plemenitega rodu, katero je njen lastni mož oslepil, pride bosa peš na daljno božjo pot k sv. Luciji in ondi čudežno izpregleda. Prav na tistem kraju pa najde svojega moža, ki je bil popolnoma brezveran, a ga je čudežno ozdravljeno njegove lastne žene pripeljalo nazaj na pravo pot.

Slov. kat. izobraževalno društvo »Straža« na Dunaju VI. Webgasse 17, vabi na Martinov večer, ki ga priredi dne 9. novembra 1913 v dvorani »Zur schönen Schärerin«, VI. Gumpendorferstrasse 101, s sledečim sporedom: Petje, tamburanje, »Trije tički«, burka v dveh dejanjih, Martinova gos. Po igri prosta zabava. Začetek ob 7. uri zvečer; blagajna se odpre ob 6. uri. Vstopnina je za nečlane 80 vin., za člane, Daničarje in vojake do narednika 40 vin.

VELIKI USPEH

ki traja še od prejšnjega stoletja in ki so si ga po pravici pridobili Fellerjevi »Elza-izdelki«, ima za umevno posledico, da se proizvajajo najrazličnejše ničvredne ponaredbe pod enakimi imeni.

Le to dejstvo, to je samo da svarimo cenjene bralce, naj se ne dajo zapeljati od

nikake kričeče reklame

tudi enako se glasečih ponarejenih izdelkov, nas je nagnilo, da danes zopet na tem mestu, uljudno in brez vsake reklame, kot se spodobi za dobro stvar, opozorimo na dvoje sredstev, koje so preizkusili najmerodajnejši zdravniki in sta bili pohvaljeni v neštetihi krasnih zahvalnih pismih in koji se že skozi desetletja prikazujejo kot skozinskoz zanesljivi, in sicer:

1. Odlični Fellerjev zeliščni fluid z zn. »Elza-fluid«, ki glason mnogih skušenj lajša bolečine, leči, osvježuje, ojačuje mišice in kite, oživlja in tvori telo odpornejše zoper bolezni, preprečuje mnoge revmatične in druge take bolezni, ki nastanejo vsled prepriha ali prehlajenja, 12 malih ali 6 dvojnatihi ali pa 2 specijalni stekleniči poštnine prosto 5 kron

2. Bi Vam radi povedali, da na tisoče ljudi vporablja s posebno dobriim uspehom Fellerjeve odvajajoče rabarbara-kroglice z zn. »Elza-kroglice« pri pomanjkanju teka, gorečici, želodnih težavah, nagnjenju k bljuvanju, kolcanju, napenjanju in sploh pri vsakojakem motenju prebave. 6 škatlic tega izbornega sredstva stane 4 krome poštnine prosto.

Malo naročilo za poskušnjo Vas bode bolje prepričalo, kot pa mnogo besedij. Da pa bode te dobili izdelke pristne, naslovite Vaše naročilo razločno na

E. V. Feller, lekarnar Stubica, Elzatrž 16 (Hrvatska.)
to je in ostane naboljše!

Dobre knjige

Dr. F. Faist je izdal še tretji zvezek cerkvenih pesmi v slovenskem jeziku, in sicer dve božični, Ime Jezus, tri sv. Rešnjega Telesa, tri Srca Jezusovega, dve sv. Jožefa in eno sv. Alojzija. Prodajo je prevzela »Katoliška Bukvarna«, in sicer stane partitura 2 K, vsak glas 25 vin. — Pesmi so priproste, pa jako lepe, kakor jih mi potrebujemo, in to je zanje najboljše priporočilo. — P. H. Sattner,

Deset adventnih napevov. Za mešani zbor zložil Ant. Grum. Založila »Katoliška Bukvarna« v Ljubljani. Partitura 1 K 40 h, glas 20 h. — Kakor se vse Grumove pesmi rade pojo, tako se bodo tudi te ravno kar izišle adventne pesmi. Vsem cerkvenim zborom jih prav toplo priporočamo. Zložene so v prav lahkem in melodioznem slogu.

Asperges me in Vidi aquam od istega skladatelja. Cena izvodu 60 vin. — Tudi te skladbe zelo priporočamo, ker so tudi prav lahke, a vendar zelo lepe in ljubke.

Laško-slovenski slovar. »Katoliška Bukvarna« v Ljubljani je izdala ravno kar »Laško-slovenski slovar«, prvi te vrste v našem slovstvu, ki ga je sestavil dr. Josip Valjavec. Ta slovar obsega na primeroma tesnem prostoru nad 40.000 besed, bogato frazeologijo in kratek imenik krstnih in zemljepisnih imen. Slovar je tako popoln, da ne zadostuje samo za rabo v vsakdanjem življenju, kakor n. pr. v trgovini, obrti, v uradih itd., ampak vsebuje tudi vse besede literarnega zaklada, tako da bo izvrstno služil tudi v šolah in ljubiteljem italijanskega slovstva. Spričo živahne zveze in občevarja med slovenskim in laškim življenjem ter vedno bolj naraščajočega praktičnega pomena znanja laškega jezika, je vsem slojem našega naroda toplo priporočati, da si ta besednjak, po katerem se najde vsaka beseda, katerokoli kdo išče, nabavijo. Priročna mala oblika in razločni ter jasni tisk slovar le še bolj priporočata. Cena za broširan izvod 3 K 80 vin., za vezan 4 K 50 vin.

Senoa, Zadnja kmečka vojska. Cena 1 K 60 vin. — Naše ljudstvo se še dobro spominja burnih časov, ko je kmetijski upor proti tiranstvu in krivicam grajščakov pretresel celo slovensko domovino. Ker so bili tedaj slovenski kmetje zvezani s Hrvati, je iz te krasne povesti najbolj razvidna slika tedanjih razmer in divjih časov. Ta povest je zgodovinska priča grozovitosti, ki so se tedaj godile.

Alešovec, Kako sem se jaz likal. Povest slovenskega trpina. 3 zvezki po 1 K 20 vin., vezani po 2 K. — Alešovec je kot pisatelj ena najmarkantnejših oseb v našem slovstvu. On je kot pisatelj popolna in živa slika naroda, iz katerega je izšel; vesel, zabavljiv, a v vsakem slučaju dober in zvest. Najsi opisuje svoje lastne doživljaje ali slika tuje razmere, vedno je njegovo pripovedovanje bujno, sveže ter polno humorja in priča o njegovem pisateljskem daru ter ostrim opazovalni sili. — Alešovecve spise naj si nabavi vsak Slovenec.

Kako ljudje rastejo.

Kakor rastline, ima tudi človek svoje letne čase, ko najbolj, najmanj, oziroma nič ne raste. Najhitreje raste človek spomladi od aprila do junija, njegova teža se pa v tem času najmanj dvigne. Ravno nasprotno se godi od avgusta do novembra in od decembra do aprila, ko rast popolnoma miruje. Pa tudi čez dan se kažejo tako pri otrocih kakor tudi pri odrasčenih razlike v razmerju velikosti. Ker ima naše telo do trideset členkov (sklečev), ki so izredno raztegljivi, nam to razjasni, da je človek zjutraj, ko vstane iz postelje, nekaj višji nego zvečer. Ponoči namreč, ko ležimo, telo počiva, sklepi so razbremenjeni, ker jim ni treba nositi teže telesa ter se lahko razširjajo. Pravijo, da znaša razlika v telesni velikosti med jutrom in večerom 5 cm, nekateri drugi pa so mnenja, da samo 2 cm. So pa tudi zunanji vzroki, ki vplivajo na rast telesa. Tako n. pr. mraz jako zadržuje rast, kar vidimo na Japoncih in Eskimih, ki so vsi izredno nizke postave. Tudi mrzlica (malarija) povzroča zastajanje v rasti, zlasti če se ji pridruži še nezadostno hranjenje. Dognalo se je, da je revno prebivalstvo v močvirnih pokrajinah na Sardiniji jako nizke rasti; posamezniki dosežejo največ visokost 1'35 m. Tudi razne druge bolezni vplivajo neugodno na telesno rast, istotako ženitve med sorodniki in pa velika starostna razlika med zakonci. Da je zlasti tudi alkohol sovražnik normalnega telesnega razvoja, je itak splošno znano. Nizko rast Poljakov pripisujejo dejstvu, da veliko žganja popijejo. Sploh je telesna rast zelo odvisna od zunanjih življenjskih razmer, ki jo ne le zadržujejo, marveč tudi pospešujejo, če so ugodne. Tako n. pr. daje 16. in 18. pariški okraj, kjer prebivajo premožnejši prebivalci, najboljše vojaške novince. Vendar je pa najodločilnejši činitelj rasti le vpliv plemena. Tako vidimo n. pr., da so ravno v zelo mrzlih skandinavskih deželah doma velikani Evrope. Tudi Rusi, Angleži in Nemci so večinoma zelo postavni ljudje. Kar se tiče Italije, so prebivalci Piemonta, Lombardije in Benečije neprimerno večji nego južni Italijani. Laški učenjak Lombroso pravi, da je visoko rast Benečanov pripisati primesi slovanske krvi. Slovani so vobče precej veliki. Gorenjci so pri nas precej večji kot Dolenjci in Notranjci. Na rast vpliva tudi zelo kakovost zemlje; tako je n. pr. na Francoskem najti v rasti najbolj zaostalo prebivalstvo v pokrajinah, ki imajo kame-nita in peščena tla. Pa ne samo ljudje, marveč tudi živali so v svojem razvoju zelo podvržene posebnim krajevnim vplivom.

Arabski konj postane na Sardiniji tekom kratkih rodov majhen in glava se mu podaljša; mali jitlandski voli se pa razvijejo na Holandskem v prave velikane. Splošno je pri domačih živalih opazovati, da so v goratih deželah majhne, v ravninah pa velike. Največji ljudje izven Evrope prebivajo v Novi Zelandiji in v Ognjeni deželi.

Mnenje gospoda **dr. J. Kitner-ja**
Sv. Peter.

Gospod J. Serravallo
Trst.

Mi je zelo drago Vam poročati, da že 12 let in še vedno z uspehom rabim vaše železnato kina vino v slučajih konvalescence, slabokrvnosti in skupaj z ribjim oljem pri rakitičnih otrocih. Ni treba več priporočati tega izbornega zdravila, ono je postalo skupna posest občinstva in zdravnikov.

Sv. Peter, 15. avgusta 1911.

Dr. J. Kitner.

Laxigen

idealno odvajalno

sredstvo v obliki sadežnih pastilj, ki gotovo in milo učinkuje in ima najboljši prijeten okus. Izvirna škatlja (20 kosov) L 1-30.

Dobiva se v lekarnah in pri glavni zalogi:
C. Brady, Dunaj I. Fleischmarkt 2.

Delavci, ki delajo z duhom, morajo nasprotno z onimi, ki se čez dan mnogo sučejo na prostem, veliko bolj paziti na urejevanje življenja vzdržujočega telesnega delovanja in se potrebno varovati kronične obstipacije (počasnega delovanja čreves ali zaprtja), ki je pri mnogih zdravih individuih začetek različnih bolezenskih pojavov, seveda le, ako se zadostno ne pazi in ne odpomore z naravnim odvajalnim sredstvom, od katerega je »Hunyadi Janos« grenčica najpopularnejše in najbolj priljubljeno. Največja vrednost »Hunyadi Janos« grenčice je ta, da uredi neodjenljivo in trajno odvajanje. Vsled zdravja, ki ga dobimo z uporabo »Hunyadi Janos« grenčice, pozdravljamo navdušene besede, ki jih je, skoro bi rekli, zapisal tej vodi v njen album prof. dr. H. G. (Vratislava): »Nulla dies sine Hunyadi Janos«. »Nobenega dne brez Hunyadi Janos«.

Herbapny-jev podfosfornato-kisli

Apneno-železni sirup

Ta je že 44 let uveden, zdravniško preiskujen in priporočen prani sirup. Odstranjuje sluz, pomiljuje kašelj in vzbija slast. Pospešuje prebavo in reditev in je izborno sredstvo za tvoritev krvi in kosti, posebno pri slabotnih otrocih. Cena steklenici K 2-50, po pošti 40 vinarjev več za zavitek.

Na III. mednarodni farmacevtski razstavi odlikovano z veliko zlato svetinjo.

Edino izdelovanje in glavna razpustiljatev: **Dr. Hellmannova lekarna „Zur Barmherzigkeit“ (Herbapny-jev naslednik).** Dunaj VII./1., Kaiserstrasse 73-75. V zalogi je še pri gg. lekarnarjih v Ljubljani, Beljaku, Celju, Celovcu, Črnomlju, Novem mestu, Reki, Sovodnju, St. Vidu, Trbižu, Trstu, Velikovcu in Volšperku. 3455

DOBI SE V VSEH LEKARNAH!

Priščno samo z zdravniško navedeno znamko

Pred ponarejenjem se vprašajte

Varstveno zavarovan.

PURJODAL.

Jod sarsaparilla izdelek čisti kri, pospešuje prebavo, lajša krče in boli, kakor tudi preprečuje vnetja. Povsod tam, koder se jod ali sarsaparilla izdelek predpisuje, se uporablja z najboljšim uspehom.

Cena steklenici K 2-20, po pošti 40 vinarjev več za zavitek.

Za kratek čas

Šala na smrtni postelji. Neki oskrbnik pri mestu Bravnu, ki je bil velik šaljivec, je obolel hudo vsled zastrupljenja krvi. Ko je videl, da je njegovo življenje izgubljeno in da ga čaka smrt, je poklical najprve duhovnika, ki mu je podelil sv. zakramente za umirajočce. Potem sta morala priti k bolniku dva prijatelja, ki sta se postavila vsak na eno stran bolniške postelje. Umirajoči je dal obema roko in je rekel: »Zdaj umrjem rad, ker sem sredi med dvema razbojnikoma; ljubi Bog je tudi tako umrl.« In čez par minut je bil šaljivec res mrtev.

Pogodba. Zdravnik: »Gospod Debeljak, pivo vam moram prepovedati.« — Bolnik: »Nikar, gospod doktor, tega ne? Ampak nekaj vam obljubim: zanaprej bom hodil le v tiste gostilne, kjer pre malo natakajo!«

Huda bolnica. A.: Torej je sitna Urša vendar ozdravela? — B.: »Ona je ozdravela; toda vsi trije zdravniki, ki so k njej hodili, so zboleli.«

Postavno. Sodnik: »Zatoženčev izgovor, da je bil pijan, se ne more vpoštevati, ker ni bil tako pijan, kakor zahteva postava.«

Nerodno. A.: »Tako srečen sem bil, ko je dejala, da me vzame!« — B.: »In zakaj se je pa potem razdrlo?« — A.: »Po moji nerodnosti. Jaz sem bil v svoji raztresenosti na to pozabil in sem šel drugi dan še enkrat snubit. Pa je mislila, da jo imam za norca in se je skesala.«

V hotelu. Gost: »Ta klobasa je pa tako majhna!« — Natakar: »So jo gotovo prehitro zašpilili.«

SKRIVALNICA.

Lovec je na zajčka meril, v duhu pečenke že vesel. Pa le luknjo v zrak je ustrelil, Zec pa ostal je zdrav in cel. Kje?

Odgovorni urednik Jožef Gostinčar, drž. poslanec.

LOTERIJSKE ŠTEVILKE.

Gradec, 29. oktobra. 57, 73, 84, 8, 5.
Brno, 29. oktobra. 14, 13, 31, 40, 12.
Linc, 31. oktobra. 13, 80, 39, 1, 90.

Tržne cene Gospodarske zveze

za 100 kg.

Ljubljana, 4. novembra 1913.

Deželni pridelki:	Cena		Zivina, meso	Cena	
	K	v		K	v
Pšenica	21	50	ziva vaga:		
Rž	18	—	Goveda pitana	76	—
Ajda	21	—	Teleta težka	98	—
ječmen	18	—	Teleta mala	94	—
Oves	17	—	Prasici	90	—
Proso belo	21	—	Koštrani	85	—
Proso rumeno	18	—			
Koruzna stara	19	—	Kuretina in drugo:		
Koruzna nova	18	—	Maslo kuhano od		
Leča	24	—	K 240— do	200	—
Grah	25	20	Maslo surovo od		
Laneno seme	31	—	K 250— do	320	—
Grasica	21	—	Svinina sveža (špeli)	150	—
Domaca detelja	140	—	Stamina prekrajena	160	—
Fizol Ribncan	41	50	Mast svinjska	160	—
Fizol Prepelicar	35	—	Loj	91	—
Fizol Mandalon	28	50	lajca 100 komadov	10	—
Cebula	5	—	Pisanci	1	—
Krompir	4	20	Golobi	50	—
Zelje sveže	3	—	Haca	0	—
Zelje kislo brez sode	9	—	Gos	0	—
Repna gorenjska	3	40			
Repna sveža	3	40	Kolonijalno hlago		
Repna kisla brez sode	8	55	na debelo:		
Branje	17	—	Riz Rangon od		
Kumna	70	—	K 25— do	38	—
Orehi	80	—	Kava Santos od		
Gobe suhe	240	—	K 260—	180	—
Suhe bruske	30	—	Sladkor od K&S—do	82	10
Suhe česplje	46	—	Petroje	88	—
jezice	—	—			
Zelod	5	50			
Surovki storži	8	—			
Seno	6	50			
Stama	3	40			
Stelja	3	—			

Lastna protokoliрана tovarna ur v Švici.

M. Suttner

Ljubljana 1, Mestni trg 25.

Tovarniška znamka „JKO“ — Zastopstvo tovarne ur „Zenith“

Št. 698. Nikel, cil-rem. K 5-50.

Št. 719. Enaka iz pravega srebra K 7-80.

Št. 723. Srebrna cil-rem. z lopini tož. kazalnikom, lrpješno kolese K 11-70.

Št. 736. Enaka z zlatim roboom K 13-70.

Št. 3. Iz pravega srebra K 10-75.

Št. 788. Enaka iz pravega tula srebra, anker-kolesje K 19-80.

Št. 511. Kovin postelje, anker-rem. z dvojnimi pokrovoma K 7-20.

Št. 717. Nikel, cil-rem. tula z dvojnimi pokrovoma, manjša K 10—.

Št. 1108. 14 karatni zlati uhani z tibskimi jočim kamnom K 9—.

Št. 1109. 14 karatni zlati uhani z opal-kamnom K 9-70.

Št. 1097. 14 karatni zlati uhani K 5-80. Isti zlati na srebro K 2-40.

Št. 1122. 14 karatni zlati uhani K 5—, isti zlati na srebro K 2-20.

Zahtevajte cenik, ki se zastoni in poštnine prosto pošlje.

Razpošiljanje blaga na vse kraje sveta.